

ÜLIÕPILASLEHT

TARTU ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

Tellimishinnad:

Siseriigis:	
1 kuu peale (postiga) M.	30. —
3 " " " " "	90. —
1921. a. lõpuni " " "	240. —
Väljamaale:	
1 kuu peale (postiga) M.	45. —
3 " " " " "	135. —
1921. a. lõpuni " " "	360. —

Kuulutuste hinnad:

Kuulutuste osas:		Tekstis:	
1/1 külge M.	1700. —	1/1 külge M.	2500. —
1/2 külge " "	900. —	1/2 külge " "	1300. —
1/4 " " "	500. —	1/4 " " "	700. —
1/8 " " "	300. —	1/8 " " "	400. —
1/16 " " "	150. —	1/16 " " "	200. —

Numbri hind Mk. 40.—

Toimetuse ja talituse aadress — Tartu, Rütüli tän. 9, „Postimees“. Tel. 80.

Käsitöölised mitte-kirjasaatjate poolt arvatakse vastava sooviavalduse põhjal reahonoraari alla.

№ 14-16.

Jaanuar, 1922.

II. aastak.

Sisukamale ja hoogsamale tegevusele uuel-aastal!

Esimene aasta üliõpilaskonna iseseisvat kitsendamata tegevust on lõpul.

Tundub vähe iseäralisena summeerida tegevusaasta saavutusi kodanliku aasta vahetusel, mitte aga akadeemilise aasta lõpul. Tegelikult on aga Edustuse tegevuse algusest aasta täis, samuti kui „Üliõpilaslehtki“ nüüd oma esimesesse ilmumisaastasse pilku võib tagasi heita.

Kokku võttes läinud tegevuse tulemusi ja asudes nende hindamisele, katsume olla selles erapooletud ja võtame omale julguse leida ning näha tehtud vigu ja tõsisele kaalumisele võtta samme, mis tarvilised väärtustele ja kõrvalekaldumiste ärahoidmiseks.

On mitmel puhul võetud „Üliõpilaslehe“ ja mitteakadeemiliste poliitiliste häälkandjate veergudel sõna Eesti üliõpilaskonna tegevuse koonduskoha — Edustuse tegevuse hindamiseks. On kõneldud peaaegu kõikide edustusrühmade esitajate poolt, — osalt, katsudes olla väljaspool rühmakriteeriume, kui ka hindamisele asudes puht-rühmituste mõõdupuuga. Oleme lõpuks kuulda saanud arvamisi Edustuse tegevuse üle ka väljaspoolt üliõpilasperet seisvatelt ringkondilt.

Peame kõige tagajärjel tunnustama, et heakskiitmist ega rahulolemist ei ole kuulda saadud kellegilt ega kuskilt. Ilma suuremate eranditeta kõlab otsus teguvõimetuse, passiviteedi ja kokkukõla puuduse tunnistusena Edustuse tegevuse kohta. Teiste sõnadega, on selgel kujul välja öeldud,

et üliõpilaskond, kelle kvintessents koondatud Edustusse, ei ole suutnud näidata ennast tegevusvõimulise ja küpsena tegevuses ühiskondlike pühimõtete alusel ja rahvuskultuurilises ning intelligent ühiskonna mõtlemises.

Ei ole osatud leida seda teed, millel oleks võidud akadeemilise noorsoo, rahvuskultuuriliste ja rahvuspoliitiliste aadete huvides tõmmata koondatud jõul ühises sihis. On jäädud pikemaks ajaks püsima tollesse seisukorda, missuguses asuti, saates minevikku viirastuslikud Vene aja kooselu vormid ja pääsedes vabale tegevusele soodsas õhkkonnas.

Rohkesti on näidatud põhjusi, mis seletada laseks ülalmainitud üliõpilaskonna ühiskondliku elu väärnähtusi. Paistab olewat, et asjata on juurdlema hakata põhjuste otsimiseks, asudes seisukohal, et iga sünnitus oma sünnitaja vääriline.

Praegusel korral ei või enam tõendama hakata, et Edustus on üliõpilaskonna vaimliku ilme peegeldus ja ta eesmärkide ning püüete kehastus. Mitte sellepärast, et uusi üliõpilaspere liikmeid rohkel arvul juure tulnud; — need ei suuda veel tuntavalt muuta üliõpilaskonna koguilmet, kuna nad enamasti kohe alguses satuvad senise kontingendi mõju alla (püüdes „saada üliõpilasteks“) ja assimileerudes suurema juba ilmes-
tunud koguga.

Ei! Üliõpilaskonna, kui kogu, mõtlemisviis ja vaated on tublisti muutunud, kohanedes normaalsetele elutingimustele ja avaldusvõimele. On sündinud sama protsess, mis nii selgeid tagajärgi annud kogu rahva elus. Üliõpilaskonnas, kui vaimlikult kujunevas ja liikumas kogus vahest veelgi intensiivimalt kui võrdlemisi inerdis ja igapäistele askeldusile andunud rahvamassides.

Uuesti väljakujunenud aated ja nende kehastusrühmad ei pääse veel praegu, loomulikult, endid avaldama. Veel tegutseb ja peab tema peale pandud ülesanded lõpuni viima senine edustuskogu. Rohke kogu uusi ülesandeid peab arusaadavalt jääma uuesti-moodustuva edustuse hoole. Rutulised aga ja põhipaneva tähtsusega ülesanded viidagu kiires korras täide, üliõpilaskond ootab Edustuselt — omalt asutavalt kogult, nagu seda mitmel puhul nimetatud — oma põhiseadust, põhikirja, mis annaks kas või ajutiseki vastuvõetava kindla pinna edaspidisele tegevusele. Suur kogu uusi päevakorral olevaid ja kerkivaid küsimusi jääks uue kogu hoole, mis juba kätte jõidnud semestri keskpaigas peaks valitud saama.

Missugused saavad uued rühmitused, milline nende jõuline vahetkord, — need küsimised ei või veel praegu lõpulikult vastatud saada, kindel on aga, et teised hüüdsõnad lisaks senistele pännakse käima uute rühmituste poolt. Laiema ja sügavama tegevuse võtab omale uus kogu.

Kätte jõidnud aasta uued jõud pangu hoogsamini liikuma üliõpilaskogu, andku tegevusele püsivama ilme. Selleks hääd tahtmist igale üksikule Tartu alma materi jüngrile ja rohkesti värsket jõudu ja püsivust üliõpilaskonna äravalitutele.

Üliõpilastest ja kuulajatest.

Tartu ülikooli 3. aastapäeva pidulikul aktusel kuulsime ülikooli rektorilt prof. H. Koppelilt ettekantud kõnetoolilt aasta-aruandes lausa üllatava tõsiasja — ülikooli õiguslik seisukord, ülikooli kui juriidilise isiku õigused on ikka veel alles kindlaks määramata ja rektoril tuleb tegutseda ülikooli valitsemises ja juhtimises vaid haridusministrilt isiklikult rektorile antud volitustel. See, muuseas, aruandesse põimitud vahemärkus, näis tähelepanemata jäävat suuremale osale aktusel viibijaist, pidi aga tungivalt meele tuletama pidulikust talitusest osavõtvatele riigivalitsuse esitajatele — riigivanemale ja haridusministrile — riigivalitsuse kohustused ülikooli vastu, mis unustusse jäetud.

Tartu ülikoolil ei ole veel seni kinnitatud põhikirja, tuleb põhjeneda ülikooli ajutises valitsemiskorras ettenähtud alustele.

Esialgne ülikooli põhikirja kava esitati haridusministeeriumile juba 1920. a. algul. See ulatas isegi Asutava Koguni, saadeti aga ülikooli nõukogule tagasi parandamiseks ja muutmiseks vastavalt Asutava Kogu ja hariduskomisjoni tahtmistele.

Ülikooli nõukogu poolt läbivaadatud ja täiendatud põhikirja ettepanek anti ära käesoleva aasta juulil haridusministeeriumile ettepanemiseks Riigikogule. Nüüd, pool aastat hiljem, ei ole põhikirja kava veel ikka Riigikoguni jõudnud, kelle süül ja mil põhjusel, — teadmata.

Ülikooli põhikirja kohta ja ülikooli vahekorra küsimuse käsitamiseks riigivalitsusega on „Üliõpilaslehe“ veergudel juba paaril korral üldiselt sõna võetud (v. „Üliõpilasleht“ nr. 1 — „Caveant Consules“ — V. Liiki poolt — ja nr. 3/4 — „Mõttemõlgutused“ prof. L. Pussepa sulest). Autorid on käsitanud ülikooli autonoomia küsimust Eesti rahvusliku ülikooli seisukohalt. Neis peegelduvad ülikooli õpejõudude kogu kui ka üliõpilaskonna vaated mainitud küsimuses. Ei näi ses suhtes lahkuminekuid olevat, mis iseenesest tohiks lubada eeldada, et põhikirja kavas, mis ülikooli nõukogu poolt välja töötatud, sama põhimõtteline seisukoht aluseks on võetud.

Põhikirja kohta tema terves ulatuses olgu sõna võetud teine kord, praegu peatame lähemalt alljärgneva põhikirja IX. peatüki juures, mis kõneleb „Üliõpilastest ja kuulajatest“ ja sisaldab §§ 76—86 (incl.). Toome siia tervena selle peatüki.

Üheksas peatükk.

Üliõpilastest ja kuulajatest.

§ 76. Tartu üliõpilasteks võetakse vastu igasse fakulteeti mõlemast soost isikuid, kes vähemalt 17 aastat vanad ja ülikooli astumiseks õigustava keskkooli või haridusministeeriumi poolt selle vääriliseks tunnistatud õpeasutuse on lõpetanud ehk sellekohase eksami on teinud. Ülikooli nõukogul on õigus, kui ta seda ülikoolis edasiõppimise huvides leiab tarviliku olevat, haridusministri heakskiitmisel, nõuda sisseastujailt täiendus-eksame ainetes, mida nad ei ole õppinud või puudulikult on läbi võtnud.

§ 77. Vastuvõtmine sünnib määruste põhjal, mis ülikooli nõukogu välja töötanud ja haridusminister kinnitanud.

§ 78. Väljamaa ülikoolidest võetakse Tartu ülikooli üliõpilasi vastu, kui nad ülikooli nõukogu poolt ülesseatud ja haridusministri poolt heaks kiidetud nõudmistele vastavad.

§ 79. Peale üliõpilaste lastakse ülikooli ettelugemistele ja harjutustele, niipalju kui ruum lubab, ka kõrvalt isikuid, kuulajaid, kelle vastuvõtmise tingimised ülikooli nõukogu kindlaks teeb haridusministri nõusolekul.

§ 80. Ülikooli astumisel maksavad üliõpilased immatrikulatsiooni maksu. Ülikoolis õppimise eest võetakse üliõpilastelt kui ka kuulajatelt ülikooli kasuks üleüldist õpemaksu, peale selle praktiliste tööde eest, mis materjali ja riistade kuluga ühendatud, üksikute asutuste heaks iseäralist praktiliste tööde maksu. Nende maksude suuruse määrab ülikooli nõukogu haridusministriga kokku leppides.

§ 81. Ülikooli valitsusel on õigus puudust kannatavaid üliõpilasi kas osalt või täiesti maksust vabastada, kusjuures vabastuste kogusumma mitte üle 20% tervest õpemaksu sissetulekust ei tohi tõusta.

§ 82. Ülikooli sisemise distsipliini ja korra suhtes kuuluvad üliõpilased: a) rektori ja b) akadeemilise kohtu alla. Rektori õigused distsiplinaarseis asjus, akadeemilise kohtu kokkuseade ja kohtupidamise kord tehakse kindlaks ülikooli nõukogu määrustes, mis Vabariigi valitsus kinnitab.

§ 83. Üliõpilastel on õigus ülikooli valitsuse loaga ja selle valve all oma vahel seltsisid ja ühisusi asutada. Need ühisused ja seltsid võivad isekeskis ülikooli valitsuse poolt kinnitatavate põhikirjade alusel liituda teatavate ühiste eesmärkide teostamiseks.

§ 84. Kõik Tartu ülikooli immatrikuleeritud üliõpilased moodustavad koos üliõpilaskonna, mille eesmärgiks on kogu ülikooli noorsoo vaimlikkude ja majanduslikkude huvide edendamine ja ühiste ettevõtete teostamine ülikooli nõukogu poolt kinnitatud kodukorra alustel.

§ 85. Üliõpilaskonna jaoks tema edustuse poolt tarvilikuks tunnistatud liikuva ja liikumata varanduse muretsemine, kui ka varaliste kohustuste täitmine sünnib ülikooli valitsuse heakskiitmisel ülikooli valitsuse läbi. Ülikooli valitsusel on õigus kõigilt üliõpilastelt ülikooli kassa kaudu maksusid võtta, mis üliõpilaskonna tarviduste ja ettevõtete jaoks ära kasutatakse, korras ja piirides, nagu see lähemalt ülikooli nõukogu poolt kinnitatud üliõpilaskonna põhikirjas ära määratakse.

§ 86. Üliõpilaste koosolekuteks ülikooli ruumides läheb rektori luba tarvis, niisamuti kõikideks avalikkudeks pidustusteks ja rongikäikudeks, mis peale selle, nagu koosolekud, väljaspool ülikooli, sellekohaste üleüldiste seadusmääruste alla käivad.

Ülikooli nõukogu koosolekule, kus eeltoodud peatükk läbivaatamisele tuli, olid kutsutud osa võtma sõnaõiguse ja üliõpilaskonna Edustuse esitajad — J. Volt ja K. Kirp.

Esimeste §§-de kohta (76—81 p. p.) ei võinud ega või üliõpilaskonnal eriseisukohti olla, — nad käsivad üldmäärusi, mis kindlaks määratakse haridusministeeriumi ja ülikooli nõukogu poolt.

Esitajatel tuli küll aga selgitada edustuse seisukohalt §§-ve, mis käsitlevad üliõpilaste ja üliõpilaskonna vahekorda ülikooliga (valitsuse, nõukogu ja rektori kaudu). Sarnaste hulka kuuluvad §§ 82—86, mis omakord jagunevad kahte liiki; esimeses — §§ 82 ja 84, teises — §§ 83., 85. ja 86. Esimesed määravad üksnes kindlaks mooduse, mis tarvitusele võetakse §§-des ettenähtud täiendavate määrustikkude väljatöötamisel ja maksmapanemisel.

On loomulik ja arusaadav, et § 82-es nimetatud määrustiku ja § 84-as mainitud „kodukorra“, õieti Edustuse põhikirja (sest edustuse kodukord ei tarvi kinnitamist ülikooli nõukogu poolt) väljatöötamine ja maksmapanek peavad sündima täielises kokkukõlas ülikooli nõukogu ja üliõpilaskonna edustuse vahel.

Mis puutub eriti ülikooli seesmise distsipliini ja korra määrustikku, siis saab see küll vist olema õige lühike ja rohkem vormitaitmiseks, kui tegeliseks tarvitamiseks, kui ta mitte sootu ära jääma ei peaks. Vahekorrad ja olud on noist aegust, mis käsitletud H. L. poolt „Üliõpilastele“ veergudel artiklite järgus „Katkendid Tartu üliõpilaskonna algajalt“, kuni Eesti ülikooli ajajärguni niivõrd muutunud, et kui on juttu ühisest, omaette eksisteerivast akadeemilisest perest, kolleegiumist, mis koos seisab ülikooli õpejõududest ja üliõpilastest, siis küll ainult teadusliku ja vaimliku ühistöö suhtes. Kõiges muus alluvad nad kõik ilma erandita üheväärtiliselt vabariigi kodanikkude koguga riigi põhiseadusele ja maksvatele määrustele ning seadustele. Ei olda milleski eesõigustatud, ei ole ka tegelikult tarvidust eri-karistus- ja korraldusnormide järele. Pealegi peaks välja kujunema nii, et kõik eksimised akadeemilise distsipliini ja korra vastu (milledest vaid ongi jutt § 82-es) saaks ära hoitud ja karistatud Edustuse poolt, kelle kõlbline mõju peaks ulatama kogu üliõpilaskonna peale.

§ 84-das ettenähtud Edustuse konstitutsioon — põhikiri — on üliõpilaskonnale tema tegevuses õige kaugeleulatava tähtsusega. Edustus kui niisugune ei saa olla seaduslikult juriidiliseks isikuks, vähemalt praeguses seisukorras mitte. Kogu oma võimu seaduse ees omale saab Edustus ülikooli nõukogult, ülikooli kui täidesaatva organi kaudu. Üliõpilaskond eksisteerib ülikooli tõttu, mis püsiv, täisõiguslik ja autonoomne kõigis omis avaldusis. Üliõpilaskonna kontingendil puudub koosseisuline stabiilsus. Püsivad on vaid edustuse eesmärgid, sihid ja ülesanded.

Neist põhilausest selgub täiel määral, kuivõrd oleneb edustusest enesest § 84-da sisu ja mõtte kindlaksmääramine. Kui distsipliini ja korra määrustikust on eeskätt huvitatud ülikooli täidesaatajad ja valitsevad võimud (kelle poolt ka määrustik saab välja töötatud), siis on Edustus põhikirja lõpulik kujunemine üliõpilaskonna enese asi. Mida rohkem sisu suudetakse mahutada põhikirja, mida rohkem suudetakse temas pretsiseerida ülikooli nõukogule vastuvõetavaid, üliõpilaskonna mitmekülgseid eluavaldu, käsitavaid ja korraldavaid norme, seda suurema paranduse jätab üliõpilaskonna praegune põlv järeltulevaile, seda avaramad võimalused, seda tegevus- ja tagajärjerikkama tuleviku avab ta omal loomisajajärgul edaspidisele tegevusele.

Muidugi tuleb üliõpilaskonna põhikirja väljatöötamisel, mis tingitud ülikooli põhikirja § 84-st, arvesse võtta põhipaneva tähtsusega § 85-at, mis käsitleb üliõpilaskonna majandusliku elu aluseid ja avaldusi terves

ulatuse mitmekülgsuses. See § aitab üle raskustest, mis esile tulevad juriidilise isiku õiguste puudumisest üliõpilaskonnal. Ühtlasi seob ta üliõpilaskonna, kui üksuse varanduslikud ja omandus-ning omandamisõigused ülikooliga. Ülikooli valitsus annab üliõpilaskonnale tema edustuse kaudu kätte sissetuleku allikad, nõutab talle varandusi ja täidab tema varalisi kohustusi sellega, et need operatsioonid ülikooli valitsuse sanktsioonil sün-
nivad, kuid ühtlasi hoiab ka kõik üliõpilaskonna varandused Tartu üliõpalaskonnale, koosseisu ja muude ilmestus-iseäralduste peale vaatamata. Sissetulekud, kui ka varandus ammutatakse ju küll üliõpilastelt ja üliõpi-
laskonnalt, kuid omandusõigused seotakse püsiva õigusliku objektiga — Tartu ülikooliga —, mitte aga vahetuva, olgugi varandusega faktiliselt opereeriva subjektiga — üliõpilaskonnaga.

Mis puutub § 83-sse, mille põhjal organiseerumine (korporatsioonidesse, seltsidesse jne.) sünnib ülikooli valitsuse loaga ja selle valve all, siis tuleb siin mõista mitte rohkem kui ainult järelvalve korda organiseerumisalal, nagu seda seletab ülikooli nõukogugi ja mis tegelikult seisab vaid formaalses registreerimises ja perioodilises informatsiooniteadete nõudmises.

Samuti on ka § 86-es sisuliselt tingiv, kuna luba nõutamine on ette nähtud ainult erakordiste korralduste kohta, mitte aga korraliste, perioodiliselte korduvate koosolekute, pidustuste, rongikäikude j. n. e. kohta registreeritud täisõiguslike korralduste poolt.

Lõppeks, olgu üldiselt tähendatud, et kõigist ülikooli ja üliõpilaste ning üliõpilaskonna vaherkorda äramääraavaist põhikirja § §-st jääb mulje, otseku oleks nad paberil fikseeritud teisiti, kui tegelikus elus mõeldud nende teostamine ja käsitamine. Osalt ongi, nagu eelpoolsest selgub, tõesti nii ja üliõpilaskonnal tuleb nimetatud § §-de seletamisel rehkendada Edustuse esitajale ülikooli nõukogu nimel rektori ja kuraatori poolt antud suusõnaliste kommentaaridega üksikuile § §-le. Teiselt poolt jääb Edustusele õigus tarbekorral esineda tarvilikkude parandustega ja pretsiisimate fiktsiooniga rahvasaadikute kaudu Riigikogus ülikooli põhikirja arutamisel. Kõige viimane ja õigem tee pretsiseerimiseks on — anda lahtistele ja paenduvsisulistele § §-le õige mõte üliõpilaskonna põhikirjas, mille kohta Edustuse esitajad esinesid vastava reservatsiooniga ülikooli nõukogu eelmainitud koosolekul.

Missugused eeltoodud võimalusist üliõpilaskonna poolt oma reglamentatsiooni lõpuliselt kindlaksmääramiseks ka ei valitaks, tõeliseks tagatiseks jäävad talle avarate tegevusvõimaluste saavutamises ja ta võimiste arendamises ülikooli nõukogu poolt kuratori ja rektori kaudu eelnimetatud koosolekul antud seletused. Ülikool ei taha takistada ega kitsendada üliõpilaskonda tema tegevuses mingil viisil, tahab hoiduda igasuguseist mõjuavaldusist selle tegevuse arendamises ja juhtimises üliõpilaskonna enese poolt, senikaua kui see sünnib riiklike, rahvuslike ja akademi-
liste nõuete ja seadustega kokkukõlas.

Otse ümberpöörduvalt, tahab ülikooli nõukogu ja valitsus igat viisi üliõpilaskonnale abiks olla ülesseatud sihtide ning eesmärkide ja täita võetud ülesannete teostamises.

Näib olevat, et kõik eeldused on antud ja olemas üliõpilaspere edenemiseks ja produktiivseks tegevuseks väljaspool otsekohest akadeemilist õpetööd. Õpetajaskond on omade ametlike esitajate kaudu prokla-

meerinud, et tema valmis on igakülgselt koostööle ühises tihedas Tartu ülikooli akadeemilises peres, kolleegiumis. Haaraku kinni üliõpilaskond antud võimalustest, asugu intensiivsele tegevusele kogu üliõpilaspere huvides.

Üliõpilaskonna Edustus on asetatud lahtiste templi uste ette, kuhu sisseastumine temast enesest oleneb. Demokraatlikus rahvuslikus riigis on antud õigus vaba rahva üliõpilaskonnale seada oma valmimist tuleviku tegevusele sootu uutele, seni olematutele alustele. On saamisel uus ajajärk üliõpilaskonna elus. Võetagu kokku kõik jõud, seatagu omale täiuslikumad ülesanded ja asutagu terve hooga tegevusele.

Ülikooli põhikiri avab Tartu üliõpilaskonnale sarnased rikkalikud väljavaated, vaatamata temas olevate mitte-täpisele peale. Riiklik kord, ülikooli õiguslik seisukord ja tema juhtivate ning kandvate meeste õige arusaamine, avar silmaring ning soe süda üliõpilaskonna püüete ja tahtmiste vastu — see olgu suureimaks kindlustuseks kõigile tuleviku saavutusile Tartu üliõpilaskonnas!

Tartu, detsembril 1921.

Karolus.

Läinud aasta.

Läinud aasta üliõpilaskonnas?! Missugune on ta? Missugusena kujuneb ta meile, kui tema peale tagasi vaadata? See oleneb muidugi künkast, mille otsast teda silmitseda. Ronime siis lähema mäetipu otsa ja heidame sealt pilgu selle vana arhiiviantava rauga peale ja vaatame, mis ta on teinud head või halba meie riigikeses riigis?

Esimesena paistab silma asjaolu, mille üle kadedust tunneks iga suur ja väike, noor ja vana riik, tunneb ka rõõmu meie oma riigike, kuid mitte väga palju, nagu selgub järgnevaist ridadest. Meie rahva arv on nimelt kasvanud, kasvanud juba üle 3000 ja sarnase peadpööritava kiirusega, et isegi riigi piirid kitsaks jäävad ja vaja on kunstlikka abinõusid, et kasvamist takistada. See tähendab, meie ise ei olegi nii pessimistlikud, ei ole seda ka meie majasteet — asutav kogu, ei ka valitsus, kuid meie riik ei ole kahjuks iseseisev, vaid mandataar ja mandandid ei tunne kunagi väga suurt rõõmu oma võimualuse riigi rahva arvu suurenemise üle. Mandandid ongi siis vastukihvti leidnud sellele kohutavale siginemistõvele: riigimaksude — lõivude näol.

Õige, meie valitsus saatis küll saatkonna seletama, et nii ja nii, et õpime mandantide eneste juures mingisugust majandusteadust jne., kus seletatakse, et lõivukoorem ei tohi takistavaks saada rahvusmajanduslikule arenemisele, et peab jätma kodanikukesele ikkagi teatud elamisiinimum ja mõni muu kopik ka. Katsuti seletada, et suured lõivud on takistuseks haridustööle jne., kuid sellest ei oleks maksnud vist rääkida, sest see on kõrvaline asi.

Meie valitsuse diplomaatiline külg on alati vähe nõrk olnud ja meie riigivanem paneb liiga suurt rõhku representatsiooni peale. Muidugi ilmneb ta mandantide ette täies univormis, korralikud riided seljas, krae ning muud kenad, kuid igakord mitte väga kasulikud atribuudid kaelas, varbad läikivate saapaninate taha varjule pugunud ja mõistagi ei võinud

ta sel kombel küllalt mõjukalt esile tuua seda majanduslikku kitsikust, millest kõneles suu. Tagajärjed eitavad. Zeusliku rahuga ütleb mandandi president: „Jõuate kanda shlipse, ei siis tee lõivud veel raskusi“, ning esitab siis veel terve rea keerulisi numbmeid, mis selgeks peavad tegema, et see majanduslik kitsikus nii väga suur ei olegi, kui see paistab, vaatamata selle peale, et meie kodaniku elamismiinimum Zeusi enese arvude järele on langenud üle 50 protsendi, lõivud aga ainult 8% võrra.

Meie valitsuse finantsministeerium on aga arvudes alati nõrk olnud, ka parlamendi rahanduskomisjon. Anti ju kord katsena kogutud statistilised andmed $\frac{1}{30}$ majesteedi ettepanekul läbitöötamiseks kuhugi psühiatria ehk psühopatoloogia kabinetit, millest keegi, vist arstiteadlane, „Riigikese Teatajas“ kirjutanud. Keegi püüdis küll seletada, et kirjutatud on psühotehnika kabinetist ja sel olla teised ülesanded, sarnane põhjendamata arvamine jäeti aga tähelepanemata. Andmete operatsiooni tagajärgi ei ole aga teada, majesteet ei saa mandandile kuidagi kindlaks teha, mitu grammi kodanikkude peaaegu alatoitluse tõttu vähemaks jäänud ning saavutus — rahvaarv on pühendatud hävinemisele.

Nüüd meie majesteedist. Temal on, nagu igal algajal majesteedil palju raskusi olnud. Juba sünnitusvalud ei olnud kõige kergemad, kuid veel kibedamad ajad tulid hiljem. Meie majesteet ei saa nimelt tööd teha ilma ühe esemeta, mille nimi on võrakeele sõnaga kvoorum. Sel kvoorumil on aga halb komme, mitte kunagi koosolekule ilmuda. Vahel saab teda pool vägisi välja vedada, kuid kaunis harva.

Astusin ka kord vaatama meie majesteedi tööd. Kahtlesin, kas pääsen enam, sest määratud ajast oli tund aega mööda. Üksest sisse astudes näen pikku parlamendihoone koridori mööda sammuvat presidenti ühes sekretääriga, kes sõrmi kokku vajutades arve õpivad. President loeb: kümme, üksteist, kaksteist... — ei, üksteist, hüüab sekretäär vahele, mul on pahema käe peal... — siiski kaksteist, sest minul nimetissõrm... Vaielus kestab tükike aega, siis kuulen jälle rahulikumalt — üks, kaks, kolm ja n. e., otsast peale. Küsimuse peale sain vastuse, et nõutavat kvoorumi koosolekule. Käiakse küll läbi kõik kohad, ka üks koht, kuhu sisse läheb ainult herra president ja teine — kuhu pääseb ainult preili sekretäär, kuid kvoorumi ei leidu. Mõni ütleb, et olla juba korra siin olnud, aga ootamisest tüdinend, jälle ära läinud. Teiseks korraks lubati üks hiirelõksu süsteemi seadida: sisse pääseb, aga välja ei saa.

Ka valitsuse koosolekutele ei tahtvat kvoorum (väikene teine ta valitsusel ongi) enam nina pista. Olevat tahtnud mandandile enne Jõulu, kui sel tuju suurte pühade eel leplikum, esitada eelnõu, mille järele mandandi rahaministeerium ühes oma lõivega ka meie riigikese tulumaksu sisse nõuaks, kuid kvoorum mänginud ninanipsu: ei ole kahel korral koosolekule ilmunud ja uuel aastal istub valitsus „kuival“, kui ta mitte pühadel mõndä „märga“ pidu ei korralda.

Nimetasin korra ka parlamendi hoonet, milles asuvad ka muud asutused, nagu toitusministeerium, tervishoiu (spordi) peavalitsus j. t. Ei olnud veel küll, Jumal teab, kui palju ruumi, kuid läbi ikka sai. Endine mandant (olnud suur ja vägev riik) tahtnud küll terve riigi rahva sinna koondada, ehitanudki mõni sada tuba kodanikkude jaoks valmis. Uus aga arvab... jah, mis ta arvab? seda ei tea, teame vaid selgesti, et võetakse hoone ära; et sinna paigutada teaduse allikaid, must valge

Eesti üliõpilaskonna häälekandja

„Üliõpilasleht“

algab uuel aastal oma teist aastakäiku.

„ÜLIÕPILASLEHT“

tahab endiselt oma veergudel peale puht-üliõpilaskonda puutuvate küsimuste veel teaduslikke ja rahvus-poliitilisi küsimusi käsitada.

Liginemine naaberriikide ja Lääne-Euroopa kultuurriikide üliõpilaskondade ja akadeemiliste ringkondadega Eesti kultuuri üldhuvides on lähemaks ülesandeks „Üliõpilaslehel“.

„ÜLIÕPILASLEHT“

ilmub iga kuu 2 korda.

Tellimiste vastuvõtmine uue-aasta peale on avatud.

Tellimishind

aasta lõpuni (postiga) 360 mk., väljamaale aasta lõpuni 540 mk. — Üksiku nr. hind 15 mk.

„ÜLIÕPILASLEHE“

toimkond tahab uuel-aastal lehe tehnilise kui ka sisulise külje peale rohkem rõhku panna.

Iga üliõpilase kohus on oma häälekandjat rohke kaastöö kui ka tellimisega toetada. Igale haritlasele on „Üliõpilasleht“ elavaks sidemeks alma materiga.

Wilistlased ja üliõpilased!

- „Üliõpilasleht“ loodab Teie rohke kaasabi ja toetuse peale. — Tasu kaastöö eest loodab „Üliõpilasleht“ uuel aastal märksa kõrgendada.

Tellige „ÜLIÕPILASLEHTE“!

Tuhandete „Üliõpilaslehe“ lugejate üliõpilaste kaudu ulatab „Üliõpilaslehte“ mahutatud KUULUTUSTE mõju igasse valda ja tallu.

peal. Osa neist, vähe küll vananust, oli juba mõnes ruumis sees ja pakkus head materjaali heeringate pakkimiseks, mis meie riigikese toitlus-ministeerium samasse ruumi oli mahutanud.

Kas majesteet omale uue peaseme on leidnud, ei tea. Kerge see ei ole, sest majesteet armastab rahu, nagu kõik teisedki majesteedid.

Ongi puhkust tarvis, sest hiljuti alles võeti vastu üle 70-paragraafiline seadus, mille järele majesteedil töötada tuleb. Selleks kulub terve aasta ära. Nüüd väike puhkus, siis võib uuel aastal jälle tööle hakata, sest nüüd on teada, kuidas töötada... kui osa saab. Võib olla aga ei saagi, aga sellest varsti.

Seni oli üks ajutine seaduseraamat, kuid see olnud liiga paendumatu ja ei ole ennast hästi seletada lasknud. Räägitakse kord niisugusest loost:

Nõnda nimetatud parlamendi opositsioon tahtnud kord ka leplikumat meelt näidata ja vastuhääletamise asemel erapooletuks jääda, kuid seaduseraamat ei luba. Ei luba, hakka või uuesti kisklema. Küsimus on aga tähtis: kodanikud tahavad demokraatlikku riigikorda maksma panna, nõuavad seisuste kaotamist ja ühesugust univormi. Ja mis teha: keelda ei taha, aga poolt ka ei ole. Peetud siis oma vahel nõu ja muudetud selleks hääletamise ajaks vastav seaduse paragraaf ümber. Sai küll läbi, aga on ikka tülikas igakord muutma hakata.

Ka on ajutise seaduse järele majasteedi tööd juhatamas riigivanem, mis sugugi loomulik ei ole, sest nõuad sa sellelt mingisugust „aru“, ja ei ole sa presidendi abiga (täidab ka peaministri kohuseid, s. t. teeb tööd, kuna president representeerib) ka rahul, siis jää või ilma „peata“, sest sekretäär arvab, et tema „pea“ osa ikka mängida ei saa, ei olevat seda äri enne ajanud j. n. e. Ei saa ka leppida sekretääriga, kui juba presidendi abi ei kõlba. Ei saa aga ka uut juhatajat valida, sest kes paneb hääletusele?

Et sarnaseid kimbatusi enam ei juhtuks, on uuest seadusest paragraaf majasteedi juhataja kohta välja jäetud. Kaaluti mitmet pidi ja jäeti välja. Rõõmu tunneb kvoorum, sest mis sa ikka jooksed, ega ilma juhatajata siis koosolekut ei saa pidada, rõõmu tunneb ka majesteet, sest kvoorum ei tule ja siis on ikka rahulikum. Ja mis tööd siin õieti ongi? Alguses räägiti mingisugusest põhikirja väljatöötamisest, mille järele uut majasteeti valida, kuid nüüd kuulub selle kohta ainult üksikuid häälid. Ajaga ununevad asjad. Ning on siis kellegil lusti enesele surmaotsust alla kirjutada.

Nüüd pean aga vabandust paluma viisakusetuse eest. Ei ole veel midagi ütelnud presidendi ehk riigivanema isikust. Nimetan vahel presidendiks, sest Eesti vabariigi riigivanemat eeskujuks võttes, (on ju ka auvilistlane) on ka meie riigivanem umbes $\frac{3}{4}$ presidenti ja $\frac{1}{4}$ peaministrit. Võiks ju ka väga hästi riigivanemaks nimetada sest see nimetus tuletab elavalt vallavanemat meele.

Kirjutab, näituseks, raha rinnas, karskete lunchide heast kordaminekust seal valitsenud, ideaalsest korrast, kaitseb kui gentelman kirjas naisi (need ei oska aga seda hinnata ja heidavad kaitsealuse eneste hulgast välja), vajutab kirjutusele vallapitsati alla ja kui sellest tekivad diplomaatilised arusaamatused, tõmbab raha rinnast ja: mina ei ole vallavanem, ei ole presidendi nimel rääkinud. Pärivad, küll mõned majasteedi murdarvud jälle aru, kuid siin aitab sama taktika. Astud laua tagant välja, võtad

raha kaelast ja ... räägid eraisikuna. On see läbi, astud jälle laua taha, raha kaela ja juhataid jälle majesteeti nagu midagi: müts maha!

So, nüüd mõni sõna veel majesteedi positiivsetest saavutustest: Kirjutuski tuleb positiivsem. Kõige pealt „Riigikese Teataja“. Oli temagagi janti: kippus kaklema. Seati siis uued, suured põhimõtted üles, makseti kakeluse tagajärjel tekkinud võlad puhtas rahas kinni ja pandi uuesti käima. Ja käib! Ja sisugi ei ole halb. On küll raske seda saada, kuid mida siis vaevata saad? Ainult üks osa seisust ja elu ülespidamise suhtes kõige toitvam — kuulutuste osa — kipub vähenema. Ja välimine lonkab, mille peale presidendi tähelepanu juhin, kes ise toimkonna liige. Representatsioon! Lehe vaimliku toidu pärast ei tule aga eurooplaste ees silmi maha lüüa. Valmistame suurema osa toitu ise ja ei olegi halva maitsega, kuna väljamaal peaaesjalikult diplomeeritud kokad keedavad ja vahel kaunis kõrvemaiguga.

Teine suurem saavutus on — toitlusasi, mille eelarve aga puudu-jääkidega lõpeks, kui ei oleks „Ameerika onu“. Ta nõuab küll selle eest, et supitirinate kohal lehviks „onu“ lipp, mille üle meie kodanikud iseäranis sellepärast pahandavad, et ei ole oma jagu, ja suuremat, selle kõrval. Majesteedil tuleks küll aegsasti pead murdma (halasta taevas!) hakata selle üle, kuidas otsi ka siis kokku viia, kui ta oma lipu ära võtab ja meie oma üksi jääb. Saavad ju väljamaal mitte ainult ots otsaga kokku, vaid veavad ülemise otsa ülegi. Või jääme Lutsu Tootsi kombel pangi juure istuma: kui hobune võib tühjaks juua, miks mina ei või? Saavad ju väljamaal, kas ... kas siis meie tõesti ei saa? Näib, uuel-aastal.

H. L.

Kontakti loomisest meie üliõpilaskonna ja väljamaa vahel.

Rahvusvahelise üliõpilasorganisatsiooni C. I. E.¹⁾ ümber on koon-dunud üle kahekümne riigi üliõpilaskonna, nende seas ka meie lähemad naabrid Soome ja Poola. Töö võtab hoogu. Uusi liikmeid tuleb järjest juure. Kui suure ulatuse käesolev liikumine omab, on raske öelda. Kas suudetakse siin lõppsihti kätte saada ja ühendada kõiki üliõpilaskondi, või tuleb leppida üksikute erivaadetele vastavate gruppeerumistega — see selgub tulevikus. Organiseerumise mooduste kohta on raske oletusi teha, ise-äranis veel meil, kes meie tööst seni täiesti eemal oleme olnud ja kellele terve küsimus alles täiesti tundmata. Teoretiseerimine oleks ka vast asjata: praegu on teoksil üleilmiline üliõpilasliit — teeme kaasa. Selgub tulevikus, et see realiseeritav pole, siis jääb meil ju võimalus igal ajal oma seisukohta vastavalt muuta.

C. I. E. poolt ülesseatud sihtide tähtsust ei saa eitada. Võiks vast kahelda nende realiseerumises, kuid ka kahklemiseks puudub alus: ka siis võib tööga rahule jääda, kui ainult osa kavast teostatakse ja seda tohiks juba loota, kui asja vähegi korraldatakse. Lepime esialgu piskuga. Küllap pärastpoole edeneb töö jõudsamini.

1) V., „Üliõpil.“ № 10., Kirjt. „Rahvusvahelisest üliõpilasorganiseerumisest“. R. Ö.

Ka ainelised kulud ei tohiks skepsisele põhjust anda. C. I. E. liikme- maks on $\frac{1}{20}$ vastavast rahaüksusest iga tegevliikme pealt. Meil tuleks maksta igal üliõpilasel 5 penni, milline summa küll iseenesest tüküsi- museks ei tohiks olla. Kulukamad oleks vast edustused kongressel, kuid siin leidub möödapääsutee: puudub meil aineiline võimalus mõnele kongressile omi edustajaid saata, siis võime omad arvamised ja soovid kas kirjalikult ehk volinikkude kaudu edasi anda. — C. I. E. põhikirjas on see lubatud.

Teisi ainelisi väljaminekuid pole seni ette nähtud. Tekivad nad tulevikus, siis on nad kindlasti sarnased, mis meile üle jõu ei käi. — C. I. E. on tendents läbi löönud, et nõrga valuutaga maad vastavalt ka vähem maksuma peavad.

Nii ei oleks ühtki tõsist põhjust, mis sunniks meid üldisest tööst eemale jääma. Üleliigne ettevaatus meie poolt võiks asjale ainult kahju tuua. On tähtis, et meie võimalikult rutem ilma akademilisse perre pääsek- sime. Selleks on aga tarvis tööd ja eriti just ettevalmistustööd. Meil tuleb läbikäimisse astuda liitude keskorganisatsiooniga, et lähemaid teateid sisseastumise nõuete, kui ka teiste üldiste ettevõtete kohta saada. Et aega võita, peaksime sisseastumiseks tarvilised andmed enda kohta ka kohe ära saatma.

Kontakti loomine üksikute riikide üliõpilaskondega oleks hädatarvilik. Omi väljamaa kaasvõitlejaid tunneme meie nii vähe, et meil neist ja nende elust kõige elementaarsemad teadmised puuduvad. Vastastikune infor- matsioon oleks väga soovitav. Peale kirj vahetuse tuleks seks otstarbeks ära kasutada rahvusvaheliste liitude häälekandjad kui ka väljamaade üli- õpilaskuukirjad. Võimalus selleks on.

Välisriikide olude ja õppimisvõimaluste tundmaõppimiseks peaks läbi- käimisse astutama Eesti üliõpilastega väljamaail. Berliinis on hiljuti asu- tatud Eesti üliõpilaskongress, kes kuuldavasti tahab koondada enda ümber kõiki Saksamaal õppivaid Eesti üliõpilasi (neid on kokku üle 60, ainult Berliinis 23). Lähemasse ühendusse astudes mainitud organisat- siooniga võiksime sealt endale kavakindlalt kasulikka teateid väljamaa kohta saada. Berliini organisatsioon võiks olla meie üliõpilaskonna eel- postiks väljamaal, vahemeheks meie ja Saksa üliõpilaskondade vahel.

Kuid ka üksikud üliõpilased võivad olla kasulikud meie üliõpilaskon- nalle. Leiduks vast igas riigis keegi, kes valmis oleks meie edustusele tarvilisi teateid muretsema ja ka muid ülesandeid oma peale võtma. Ka meie välissaatkondelt võiks vastutulelikkust loota, kui nende poole infor- matsiooni saamiseks pöördaks.

L.-Euroopa üliõpilaskondade tundmaõppimiseks võiksid meile kasu- likka näpunäiteid anda välisriikide saatkonnad Eestis. Ka meie Inglise- Eesti ja Prantsuse-Eesti instituudid võiksid nii mõneski suhtes meile abiks olla.

See on üldiselt töö, mis meie üliõpilaskonnal täita. Need on ainult üksikud võimalused, kuid ka neist selgub, kui suureks võib tegevus minna. Ojeks vast soovitav, kui üliõpilaskonna edustus tööde korraldamiseks eri- komisjoni valiks, sest juhatusel käiks töö tehniliselt üle jõu.

Väliskomisjoni ülesandesse kuuluks ka lähemate sidemete põimi- mine meie ja naaberriikide üliõpilaskondade vahel. Meid seob ühine minevik, olevik ja võib olla ka tulevik. Meil oleks nii mõndagi ühiselt

rahvusvahelise üliõpilasliidu ette kanda. Juhusliku näitusena võiks võtta meie atestaatide ja semestrite tunnustamist väljamaal. Ollakse sageli ekslikul arusaamisel neist ja puudub ka igasugune järjekindlus nende hindamises. Ühise ettepanekuga suudaksime vast hõlpsamini olukorda paranda.

Sarnaseid küsimusi on palju, ent nendest vast mõni teine kord. Meil on aga ka küsimusi, mis ainult meie ja naabrite vahel lahendada. „Soome sillast“ kõneldakse juba ammu. Räägitud on ka „radadest“ lõunasse. Oleks aeg nende soovide teostamisele asuda. On ebaloomulik ainult omaette elada, kuna meie ometi nii mõneski suhtes teineteisele kasulikud võiksime olla. Poleks vast ülearune Soome, Eesti, Läti, Leedu, Poola üliõpilaskondade kongressist kõnelema hakata. Ehk õnnestub „akademiline Baltiliit“ varem kui poliitiline. Meie edustus peaks selle küsimuse käsitusele võtma ja õige pea.

Peale praktiliste küsimuste on meie üliõpilaskonnal enne C. I. E.-ga liitumist ka mõni põhimõtteline küsimus lahendada. Tähtsamaks neist on keskriikide osavõtmise küsimus C. I. E. tegevusest. Nagu teada, on see tüliaineks olnud mitmel kongressil ja on lahendamata ka praegu. Kui ilmapoliitikas vahepeal muudatusi ei tule, siis on ka järgmisel kongressil uusi kokkupõrkeid oodata.

On kaks leeri. Ühelt poolt prantslased, belglased, teisalt — inglased, ameeriklased, itaallased ja erapooletud. Viimased nõuavad, et kõiki üliõpilasi tööst osa võtma lubataks, kuna esimesed kategooriliselt sakslaste vastu on. Viimaste vastuvõtmise küsimust lubatakse alles siis päevakorda võtta, kui Saksamaa ühes oma liitlastega vastu võetakse rahvasteliitu.

Meil eestlastel pole põhjust sakslastele sümpatiseerida. Ka meil o ajalooliselt kujunenud antagonism, mille kroonis okkupatsioon, Landeswehr ja raudne diviis. Saksa õppiv noorsugu on hingeliselt meile võõras. Poliitiliste vaadete poolest on ta suuremalt osalt (vähemalt organiseeritud üliõpilased) vanameelne, ja meie teame, kuidas vaatab Saksa tagurlus meie uute riikide peale ja milliseid sepitsusi nad audivad ühes Vene pagulastega. Süмптоomaatiliseks just praeguse aja kohta tuleb lugeda ka seda, et üliõpilas-kuukiri „Student und Ausland“ seisma pidi jääma, sest ta leiti olevat liig vabameelne. Samail põhjusil on kuuldavasti kõrvaldatud ka Dr. J. E. Lips, kes asja eesotsas ja kes tulisemaks eesvõitlejaks oli väljamaaga lähenemise küsimusis.

Kõige selle peale vaatamata ei saa päri olla mõttega, et organisatsioonist, mis tahab olla üleilmlik, et sealt ükskõik mil põhjusil eemale on tõrjutud terve osa kultuurriike. Tundmused peaksid sarnases ettevõttes kõrvalplaanile jääma. Nad võivad ainult kahju tuua.

Küsimust seotakse ka poliitikaga — rahvasteliit. Esiteks käib see C. I. E. enda põhikirja vasta (C. I. E. põhikiri, 1 peatükk, 1 art.) ja teiseks oleks meil eestlastel ebakohane teistele rahvasteliitu tõkkes teha, kuna meie ise mainitud liidus olles õige vastsed liikmed oleme. Pealegi pole rahvasteliit mingi ideaalne saavutus, et seda rahvusvahelises üliõpilasorganiseerumises nii tähtsale kohale asetada.

Meie üliõpilaskonnal tuleks vast ühes minna inglaste — erapooletutega, seda enam, et viimaste seisukoht viimasel ajal rohkem poolehoidu võidab ja võimata pole ka, et prantslased juba järgmisel kongressil omast seisukohast, võib olla, pisut taganema peavad.

Omades sarnase seisukoha, peaks meie üliõpilaskond osa võtma ka Üliõpilas-Kirjavahetusbüroode tegevusest, mille lähem kongress on 1922. a. kevadel Leipzigis. Siin oleks võimalik läbikäimisse astu Saksa üliõpilaskonnaga enne meie mõlemate vastuvõtmist C. I. E-sse, mis heal juhusel alles 1924. a. võib sündida. Läbikäimine Saksamaaga on meil mitmeti olude sunnil tingitud ehk küll kontakt teiste riikide üliõpilas-kondadega vast soovitamam oleks. Saksamaa on meile lähemal, keel rohkem tuntud ja valuuta vahe teistega võrreldes väiksem. Tahes-tahmata on meie üliõpilane sunnitud pilku Saksamaa poole heitma. Kuid siin tuleb juba alguses ettevaatust soovitada. Iga riik katsub oma kultuuri abil ka poliitilist mõjupiirkonda laiendada. Saksa ajakirjanduses kui ka üliõpilaste hääleandjas tehakse sageli juttu Saksa mõju suurendamisest väikeste rahvaste juures. „Student u. Ausland“is kirjutab meile tuntud professor Vasmer Tartu ülikoolist kiites meid ja meie korda, et ka tema lõppsiht on Saksa kultuuri ja mõju sissetoomine Eestisse, eriti meie ülikooli.

Millised tagajärjed sarnasel poliitikal olla võiksid, peaks kõigile teada olema. Asjata oleks nende juures pikemalt peatada.

Teiste kultuurriikide üliõpilasi tuntakse meil aga niivõrd vähe, et neid ei osata arvesse võtta, ei osata isegi katseid teha nendega lähemaid sidemeid põimida. Siin peaks meie väliskommisjon kõik tegema, et anglosaksi kultuurile läheneda ja just sinna oma tegevuse raskuspunkti juhtima. Pole kahtlust, et meile vastu tullakse ja ka teid leitakse, kuidas praegusi olulisi ja majanduslikke raskusi kõrvaldada.

Omas tegevuses tuleb meil arvesse võtta, et meie töö pole mitte ainult tänaseks ja homseks määratud. Meie rajame sihte, millel suur tähtsus tulevikus ja mitte ainult meile üliõpilastele, vaid tervele rahvale. Sihtide valikus ei tohi meie seepärast ainult hõlpsamaid, praegu kättesaadavamaid teid valida. Teised ja tähtsamad tegurid peavad meil siin juhtijaks olema.

R. Üvel.

Filosoofia Tartu ülikoolis.

(Järg.)

III. Gustav Teichmüller ja tema mõju.

Jaesche ja Strümpell ei olnud kumbki, nagu meie nägime, algupärased mõtlejad. Nendest täiendas ja arendas edasi Strümpell, tähtsam mõlematest, küll peaaegselt Herbarti psühholoogiat, aga ta uuendused puudutavad ainult osalt filosoofiat, psühholoogiat ja selle praktilist tarvitamist. Gustav Teichmülleriga, kes 1871. a. Strümpelli järeltulijaks Tartus sai, omandas Tartu endale originaalse filosoofi, kelle tervet tähtsust veel seni mõistetud ja austatud ei ole. Teichmüller jõudis ka siin, Tartus, kus pind filosoofia jaoks väga rabe näis olevat, enda ümber ringi, kulgi ka väikse, truedest õpilastest luua.

Gustav Teichmüller sündis 19. nov. 1832. a. Braunschweigis, kus tema isa, August Teichmüller, kes vabadussõja leitnandina kaasa tegi, nõud kui intressidest elaja viibis. Tema ema, kes ühest maa aadeli perekonnast pärit, oli naine, kes oma loomuliste annete abil mõistis keskpunktiks olla seltskondlikus ringis, milles mitte ainult ilukirjanduse,

vaid ka filosoofiliste huvide eest hoolt kanti. See läbikäimine ei jätnud oma mõju avaldama varaküpseva poisikese peale. Gümnaasiumis käis Teichmüller Braunschweigi, kooliskäimist takistas aga silmahaigus, mis talle peaaegu terve aasta (1848) töötegemise võimataks tegi. Ka viis teda suur huvi filosoofia ja teiste lugemiste vastu koolitööst kõrvale, nii et ta hiljem lõpueksamideni jõudis, kui seda tema annete juures oodata võis. Juba tertias (V kl.) jõudis ta otsusele, et filosoofia tema kutse on, ja otsustas kindlasti ülikoolis usinasti ning tõsidusega teaduslikku käiku jälgida. Tema isa, kes oma poja andeid vara märkas, toetas täie arusaamisega tema püüdeid ja lasi tal talvel 1852. a. Berliini ülikooli astuda. Seal õppis ta kolm aastat, väljaarvatud üks semester, mille ta Tübingenis mööda saatis. Berliinis, kui ka Tübingenis pidasid ettelugemisi paljud teadusmehed. Teichmüller ei koormanud sellepärast end mitte spetsiaalaine õppimisega, vaid kasutas juhuse, et oma haridust laiendada ning süvendada. Iseäralist mõju avaldas tema peale füsioloog J. Müller, füüsik Dove, keemik Mitscherlich, geograaf Ritter, geoloog Quenstedt, filoloogid Boecker, Meineke, Haupt, historik Ranke, teoloog Nitzsch, riigi õiguse õpetaja Stahl. Filosoofidest kuulas ta iseäranis Reiffi, prof. Tübingenis, kes esmalt Hegeli, pärast Fichte mõju all olles, teistilist seisukohta kaitstes, kuulust esteetikut Fried. Theodor Vischerit, kõige enam aga Trendelenburgi, kellest Teichmüller ka oma hilisematel aastatel alati kõige suurema aukartuse ja armastusega kui omast õpetajast rääkis ja kelle mõju all ta oma esimesed teaduslikud tööd kirjutas.

Friedrich Adolf Trendelenburg, sünd. 1802. a. Eutinis 1833—1837. a. professor Berliinis, surres sealsamas 1872. a. avaldas suurt mõju õpetajana, kui ka kirjanikuna filosoofia-ajaloolise töö peale, oma orgaanilises ilmavaates uuendas Aristotelismi. Filosoofia otsib kogu inimlikust tunnetusest teaduse printsiipe. Ta ei pea mitte alati jälle algusest peale hakkama, vaid ajalooliselt probleeme vaatlema ja edasi kandma, misjuures ta oma printsiipi orgaanilises ilmavaates leiab, mis ainsuses üleüldisuse tunnetab ja kõike teaduse organismi liikmena määrab. Olulist ajaloolist baasist, millest ta kinni hakkas, nägi ta Aristoteleses. Sellepärast nõudis ka Trendelenburg Aristotelese õppimist filoloogilisest ja seletavast küljest edurikkal viisil. Oma aja filosoofiaga oli Trendelenburg teravas vastolus, iseäranis Hegeli ja Herbartiga. Hegeli vastu juhitud poleemikal on otsustav ajalooline tähendus olnud, kuna ta iseäralise teravasusega

Seda lehte loeb see, kel ei puudu

shokolad

Lewe

Hegeli dialektika vastu välja astus ja Hegeli filosoofia kuulsust kõvasti kõigutas. — Paljud uurijad filosoofia, nimelt vana filosoofia ajaloo alal, on Trendelenburgile olulise äratuse eest tänu võlgu. Trendelenburg kuulus ka esimeste hulka, kes ettelugemiste kõrval ka filosoofilised harjutused täiendamiseks sisse seadis.

Aastal 1855. kisti Teichmüller äkki oma õppimise juurest ootamata isa surma läbi ära. Ta pidi nüüd ise ainelise külje eest hoolitsema, kuna perekonna varanduslik seisukord vähem soodsamaks oli muutunud ja veel kahe noorema venna kasvatust juure tuli. Sellepärast võttis ta augustikuul 1855. kasvataja koha ministri vabaherra von Wertheri juures vastu, kelle majas ta Berliinis ja Niebuschi mõisas Sileesias elas ja vahetpidamata oma teaduslikku tööd jätkata võis. Selle järele, kui Teichmüller Halles 28. juulil 1856. a. doktori aukraadi oli omandanud, läks ta Wertheriga Venemaale, kuna viimane Preisi saadikuks Peterburi ümber nimetati. Reis oli Teichmülleri tulevikule otsustava tähendusega: Venemaal lõi ta enese jaoks tähtsad perekondlikud sidemed ja omandas hiljem seisukoha, milles ta kuni surmani püsis ja mis talle ka tema teadusliku töö jaoks maja valmistas. Pea pärast Peterburi jõudmist astus ta ühendusse paljude teaduste akadeemia liikmetega, iseäranis aga looduseuuria Middendorffiga, K. E. von Baeriga, keeleteaduriga Boethlingkiga j. t. ja avaldas ka ühe oma teaduslikkudest töödest: „Die Einheit der aristotelischen Eudämonie“ selle akadeemia bulletinis.

Peterburis pööras Teichmüller enese peale suurt tähelepanu, mille eest ta oma sätendavalt elavale väimule tänu võlgnes, samuti ka osavusele teaduslikkudes vaidlustes, oma ettekande selgusele ja oma seltskondlikkudele annetele. 1858. a. loobus Teichmüller Werther juures kohalt ja hakkas direktor Wiedemanni soovil Püha-Anna kiriku viimases klassis Saksa gümnaasiumis kreeka keelt ja kooli tütarlaste jaoks pedagoogikat õpetama. Selle kooli programmis ilmus ka 1859. a. „Die Aristotelische Eintheilung der Verfassungsformen,“ milles Teichmüller Trendelenburgi ergutusel Aristoteelse ideaalriigi vahetunde teiste riigivormidega uurimise alla võttis. Anna koolis õppis Teichmüller oma õpilaste keskel ka oma tulevast abikaasa tundma, Anna Cramerit, ühe Eestimaa mõisniku tütar. Temaga astus ta abielusse 1860. a., kuna ta peaaegu nelja-aastase Venemaal viibimise järele Saksamaale tagasi pöörata ja end eradotsendi habilitatsiooniga Göttingenis ära pidada. 1860. a. suvesemestril algas ta oma ettelugemisi, lugedes filosoofia ajalugu. Iseäranis suur ligetõmbamisjõud oli tema Aristoteelse praktikumil, millest ka tema kuulajate hulgas praegu üleilma kuulud filosoof Rudolf Eucken Jenast osa võttis.

Kaheaastase abielu järele suri tema naine teise tütre lapsevoodis, see õnnetus vapustas teda sügavasti. Ta otsis esmalt troosti uues õppimises ja õppis usinasti arstiteadust, et surma vastu, mis tema perekonna õnne rikkunud oli, tulevikus edurikkalt välja astuda võiks. Kõigi pingutuste peale vaatamata ei läinud tal korda kaotatud rahu jälle tagasi võita. Sellepärast otsustas ta oma äia ettepanekul selle kätte oma lapsi usaldada ja algas augustikuul 1863. oma suurt hommikumäa reisi. Poolteist aastat viibis ta Egiptuses, Palestiinas ja Greekamaa vana kultuuri kohades. Rikkalikult kogemata ja endaga selgusele jõudnuna jõudis ta Göttingeni tagasi, kus ta oma akadeemilist õpetegevust jätkas ja samal ajal oma „Beitragen zur Erklärung der Poetik des Aristoteles“ tööd tegi,

mille ta 1867. a. välja andis ja mis talle extraordinariuse professori nimetuse tõi. Oma Göttingenis viibimise ajal seisis ta elavas ühenduses oma lähema asjaseltsilaste Lotze ja Ritteriga, kelle surma järele ta kirjatöö „Ritter et Preller, Historia Philosophiae Graecae“ uues väljaandes välja andis. 1866. a. talvel astus ta uuesti abiellu oma naiseõe Lina Crameriga. 1868. a. asus Teichmüller kutse järele Baselisse. Siin saatis ta kolm aastat õnnelises tegevuses mööda, millest tal ka hiljem kõige paremad mälestused olid. Seal kirjutas ta teise köite oma Aristotelese uurimistööst pealkirja all „Aristoteles Philosophie der Kunst,“ milles ta kogu Aristotelese töödes olevad vaated kunsti kohta ümber töötab. Nii näeme meie, et Teichmüller kuni 40 eluaastani peaaegu ilma erandita oma kirjanduslikus tegevuses kitsal alal Trendelenburgi poolt äratatud uurimustes Aristotelese filosoofia alal liikus. Alles tema kutsega Tartusse 1871. a. algas tema töö tegevuses tema jaoks uus pööre. Kui ta seni suurematest tööddest ainult kaks esimest köidet Aristotelese uurimistööst välja oli annud, järgnevad nüüd rida suuremaid ja vähemaid töid, nii et suuremate tööde koguarv 1888. a. 14 köidet ning väiksemate tööde ja retsensioonide arv 41 oli. See rida algas Aristotelese uurimistöö kolmanda köitega, millega 1874. a. ilmunud tuntud põhjanev „Studien zur Geschichte der Begriffe“ liitub. Selles töös vaatleb Teichmüller mitmesuguste filosoofiliste mõistete kujundamist üksikute süsteemide läbi, milles ta alguses peaaesjaliselt Aristotelese rippuvust Platonist ja kõigi filosoofiliste mõistete algust Thalese, Anaksimanderi, Xenophonese ja Herakliti juures uurib, siis aga ka Greeka filosoofia mõju kirikuisad, Spinoza, Kanti ja Hegeli peale toonitab. Sellega katsus Teichmüller mitte vabatahtlikku ja juhuslikku, vaid tarvilist edenemist ära näidata.

Pärast seda, kui Teichmülleri töödes aegamisi Platoni süsteem ikka rohkem huvi esiplaanile tõi ja ta oma vaidluskirjades Eduard Zelleri,¹⁾ kui autoriteedi kohta Greeka filosoofia alal, oma uue arvamise platonismist kui hülotsollisest panteismist maksma oli pannud, jatkas ta teise teadusmehe läbi edasipeetud tüli Plato küsimuses kronoloogilise uurimise kohta Plato dialoogide järjekorra suhtes. Ta defineeris dialooge kui tülikirju ja katsus nende poleemiliste peegelduste abil teatud kaasaeglaste töödes, nagu Xenophoni, Lysiose, Isokratese, Aristophanese ja isegi Aristotelese omades, ära määrata. Need kirjad²⁾ kutsusid kõva poleemika välja. Iseäranis Zeller arvustas väga ebasõbraliselt Teichmülleri vaateid, teised selle vastu aga, nagu Lotze, andsid väga hea otsuse. Lotze kirjutas Göttingeni teaduslikus ajakirjas 12. aprillil 1876. a., et Teichmülleri uurimisemetood kui ka esitus temas elavalt tunnistust äratav ja et see etteetood mõtlemisainete võrdlemise mitmekesisuse läbi alati elav, siduv ning õpetlik on. Suure tunnistamise ja tähelepanu osaliseks sai Teichmüller väljamaal. Paul Tannery³⁾, kõige tähtsam vana filosoofia tuntja Prantsusmaal, on omas viimases suures töös „Pour l'histoire de la Science Hellène“, Paris, 1887, terve peatüki Teichmülleri järele kirjutanud. Itaalias

1) Eduard Zeller, sündinud 1814, Filosoofia professor, Berliinis surnud 1908 „Philosophie der Griechen“ autor on tuntud veel praegu kui üks kõige suurematest vana filosoofia tundjatest

2) Peaaesjalikult tema „Literarische Fehden im IV. Jahrh. vor Christi“. Kõide I. ja II. Breslau 1881—1884.

3) Paul Tannery, sündinud Mantesis, College de France'i professor, surnud 1904.

käsitas Chiappelli ühes suuremas Florenzia akadeemia poolt premeeritud töös¹⁾ Teichmülleri arusaamist Platonist ja ühines peapunktides Teichmülleriiga.

Oma viimastel eluaastatel jättis Teichmüller ajaloolis-filosoofilised tööd ja algas uut ülesannet, nimelt oma filosoofilise ilmavaate, mis aegamisi tema ajalooliste uurimiste kõrval temas täies selguses küpseks sai, kirjutamist. Tema süsteemist on tema eluajal ainult kaks osa ilmunud, metafüsika 1882. a. pealkirja all: „Die wirkliche und die scheinbare Welt. Neue Grundlegung der Methaphysik“, ja 1886. a. pealkirja all: „Religionsphilosophie“. „Neue Grundlegung der Psychologie und Logik“ töö juures tabas Teichmülleri raske haigus (köhu vähk), mis teda kolme kuu jooksul surnute hulka viis. Enne oma surma usaldas ta selle, veel mitte täiesti valmis töö, väljaandmise oma õpilasele Jakob Ohsele, kellega ta veel oma viimastel elupäevadel läbi käis ja kellele tema ka põhjalisi seletusi andis kavatsusel oleva ristiusu filosoofia kohta. Oma teaduslike tööde kõrval andis Teichmüller aeg-ajalt spekulatiivsete ja praktiliste küsimuste üle töid välja, nagu hinge suremattuse, armastusolu, naiste emantsipatsiooni, darvinismi ja pedagoogika üle. Ta kirjutas karakteristika araablaste üle, andis Kanti ja Fichte vahelised trükimata kirjad välja ja kirjutas nimelt nooremana mitmesuguste tööde üle retsensioone ja kuulutusi.

Peale nende tööde ja retsensioonide väljendas Teichmüller oma vaateid ja kogemusi arvurikastes avalikkudes ettekannetes, mida ta sagedasti kõik ilma ettevalmistamata pidas.

Nii pidas ta Baseli ettelugemisi maailma ja inimese elu mõistmisest esimese üheksa ristiusulise aastasaja jooksul, Tartus mitmesugustes ringides pedagoogika, filosoofia ajaloo, oma hommikumaa reisi, teatri tähtsuse, spiritismi üle, Goethe vahekorras filosoofiaga, Kanti „Kritik der reinen Vernunft“i, hariduse mõiste, elu eesmärgi, usu seisukorra üle elus, rinnakujude üle jne.

Teichmüller suri 10. mail 1888. a. ja on Tartus Jaani kiriku vanale surnuaiale maetud. Viimased aastad elas Teichmüller omas majas, Jakobi tänav 13 (seal asub nüüd linna supiköök), mille suures aias ta sagedasti filosoofilistele spekulatsioonidele andus.

Teichmülleri õpetegevust Tartus kirjeldab tema õpilane Wincenty Lutoslawsky²⁾ järgmiste kujukate sõnadega: „Teichmüller oli tähelepanemisväärne õpetaja. Tema ettekanne, kuigi süstemaatiline, ei olnud kunagi igav, sest et ta huvitavaid vaatlemispunkte esile oskas kutsuda, pöördes alati tähelepanu huvitavate tähenduste abil lähedate suhete peale. Kuna ta väga palju reisinud oli, siis tundis ta väga hästi inimesi, mis temale lubas ühelt poolt oma kõnet kuulajatele arusaadavaks teha, teiselt poolt elavatest kogemustest passivaid näitusi teoreetiliste vaadete selgitamiseks leida. Ta algas harilikult sellega, et aine loogiliselt ära jaotas ja jaotuse kuulajatele selgeks tegi, misjuures ta selle põhjendas valgustavate põhjustega ja üksikuid liikmeid kogu aine suhtes karakteriseeris. Kui ta filosoofia ajalugu luges, siis oskas ta filosoofide vaateid nii objektiivselt ette kanda, ehk rohkem veel, end asetada nii täelikult kujutatava filosoofi seis-

1) Della Interperazione panteistica di Platone, Firenze 1881.

2) Biographisches Jahrbuch für Alterstumkunde, 11. aastakäik 1888 — 15 lehek.

kohale, et teda üksteise järele aristotelikeriks, panteistiks, kantlaseks, hegelianeriks ehk koguni materjalistiks võis pidada, kui ei oleks alati mitte niisugusele kujutamisele järgnenud ta humoor ja segav kriitika, mis jälle Teichmüllerit skeptikuna lasi paista. Skeptik oli ta aga kõige vähem, ja ta pani ettelugemistes, kus üleüldiselt filosoofiast jutt oli, selle peale rõhku, et alati mõistuse valitsust ja inimvaimu võimist metafüüsilisi tõsiasi veel selgemini, kui see meelte abil võimalik, tajuda, kõige rohkem rõhutada ja kõige usutavamalt ära näidata. Teichmüller pidas Tartus ettelugemisi filosoofias ajaloo, loogika ja metafüüsika, pedagoogika, religioonfilosoofia, ristiusu filosoofia, eetika, esteetika, psühholoogia, õiguse filosoofia üle, ja ehk küll tema tarvitada üks suurematest auditoriumidest oli, oli pealtkuulajate tung nii suur, iseäranis semestri algul, et viimatitulejad istekohti ei leidnud ning seisma olid sunnitud. Peale ettelugemiste andis Teichmüller oma õpilastele veel sagedasti isiklikult teaduslike probleemide üle seletust. Igal semestril käis ta traditsiooni järele, mille järele igaüks täiesti vabalt temale küsimusi ette võis panna, ilma et karta oleks olnud, et tema küsimused tähelepanemata jäävad. Teichmüller, kes oma kirjatöodes julges pilgata üht kõige suuremat uuema aja filosoofi (Tõetruu jutustus minu reisi üle taevasse, Immanuel Kant) ja kes sagedasti kõige tähtsamate omaaegsete teadusõpetusi madalalt hindas, võis oma kuulajate täiesti pööraseid ja naeruväärt vaateid, kõige suurema hellusega kuulata.

„Ja isegi, kui keegi oma vaateid ja muljeid mitte selgelt ja arusaadavalt ei väljendanud, aimas Teichmüller neid ja võis, oponendi imestuseks viimasele ta enese arvamist kõigile arusaadaval kujul selgitada, et talle pärast seda paremini vastu rääkida. Iial ei võtnud ta oma õpilastega läbi käies professori autoriteeti tarvitusele, et sellega vale veendumusi ilma uurimata kõrvaldada: ikka olid tal põhjused käepärast, ja nii ergutas ta koguni vilumatuid ja tagasihoidlikke diskussioonile.“ Et Tartus palju venelasi ja poolakaid õppis ja et nende keskel palju positivismi vaimustatud poolehoidjaid oli, siis läks Lutoslawski järele asi Teichmülleri praktikumi ajal nii ägedate diskussioonideni filosoofia põhiprobleemide üle, et ainult professori erakordne osavus ja leidlikkus talle ta autoriteedi alles hoidis. „Veel vabamalt, kui praktikumil, vajeldi esteetiliste, eetiliste ja metafüüsiliste küsimuste üle ühistel õhtutel, millistele Teichmülleril viisiks oli oma ligemaid õpilasi oma majasse kutsuda ja milledest ka mitmesuguste teaduste professorid osa

T. Mutsu raamatukauplus

Tallinnas, V.-Boosikrants nr. 1. Telefon 1-78.

Kõige suurem eestikeelne laenuraamatukogu Tallinnas,

antakse kõige uemat ja vanemat kirjandust kautsjoni vastu kahe nädala ja ka pikema aja peale välja T. Mutsu laenuraamatukogust.

Näitemängud, naljaettekanded, noodid j. n. e.

on saadaval T. Mutsu raamatukaupluses, ehk kui trükk otsas, siis laenatakse ühe kuu aja peale välja.

võtsid. Ikka teadis Teichmüller olulisi seisukohti toonitada ja mõjus see läbi ülivirgutavalt, nii et ained mis ta valis, ikka laiemais üliõpilasringkondis tõsistele kõnelustele materjali andsid ja nii Tartu ülikoolis filosoofia alal töötamist edendasid.

Surnud on Teichmüller kui antiik filosoof: „Ka enne surma, seletab Lutoslavski, ei salganud Teichmüller oma eht filosoofilist meelsust ja oma veendumust hinge igavese edasi-kestvuse üle. Ta teadis, et ta lootusetalt haige oli ja tegi täielise meelteselguse ja rahuga ettevalmistusi mäisest elust lahkumiseks.“

Väga hilja on Teichmüller, nagu meie nägime, oma süsteemi väljaarendamisele asunud. Kaua aega huvitasid teda isolaadi ajaloolised studiumid: studium mõistete ajaloo, mis ta osalt sama nime all, osalt üksikutes monograafiates, nagu näituseks, „Parusie mõiste ajalugu“ avaldas. Harukordselt kriitiline ja teravmeelne, peab ta ebaõigeks et filosoofia ajaloos iga filosoof ammutanud mõisteid jälle uuesti üles loeb, nagu oleks nad igakord mõni uus leidus. Filosoofia ajalugu peab seepärast füüsika, matemaatika ja astronoomia ajaloo eeskujul õppima, kuidas ta oma ainet lihtsustama ja vilunud mõistusele vastuvõetavamaks tegema peaks. Muidugi on Teichmülleri õpetaja Trendelenburg selles tema peale suurt mõju avaldanud, Teichmüller on aga täiesti originaalselt ja iseseisvalt vastuvõetud arutusi arendanud ja välja töötanud.

Suure tähtsusega on suuremate tähtsamate Aristotelese mõistete ja sissejuhatuste tagasiviimine Platoni juure, kuna Teichmüller Aristotelese õpetust kui platonismi kujutab, ainult täpisepeisemalt süstematiseeritult. Piitlikult ütleb ta väga ilusasti: „Aristoteles olgu Platoni kõrval kui kuu päikse kõrval.“ Mitte vähem tähtis on kindlakstegemine, et keegi uutest idealistlikkudest filosoofidest, nagu näituseks Fichte, Schelling, Hegel, Platoni poolt Parmenidesi dialoogis ülesseatud eesmärgist üle saanud ei ole. „Sest kõik pöörleb, ütleb Teichmüller, idealistide juures mõtlemise ja olemise, vaimu ja loomu, ideaalsuse ja reaalsuse, ühe ja mitme vastuolu edasiandmise ümber, ja keegi pole seda edasiandmist teisiti kõrda saattnud kui Platon oma Parmenidesi dialoogis.“ Üks esimesist on Teichmüller veel ühtlasi üksikute mõistete arendamisega näidanud suurt Greeka filosoofia mõju üleüldse ja Platoni oma iseäraldi meie kristliku kiriku ja teoloogia peale. Tema „Parusie mõiste ajalugu“ ei ole kahjuks mitte väärilist tähelepanu leidnud, nagu seda see sügavmõtteline uurimine ära teeniks. Teichmüller jälgib temas selle mõiste tekkimist Greeklaste juures, selle esimest filosoofilist tarvitusele-võtmist Platoni poolt, kus ta idee olemasolu ehk juuresolu tähendab, ja tema tarvitust Aristotelese ja stoikerite poolt. Siis leiab ta seda mõistet uues testamendis veel kahes kohas:

1. Sõna lihaks muutamises ja 2. Kristuse tagasitulekus.

Sest mõlemal juhtumusil saab Jumala olevus juures- ja olemasolevaks meie keskel. Aga, sellest veel mitte rahuldatud, jälgib Teichmüller selle mõiste tarvitust kirikuisade juures ja annab sellega „Parusie mõiste“ täieliku monograafia.

Peale „Parusie mõiste“ on Teichmüller oma teis tähtsamaid filosoofilisi mõisteid historilise uurimise alla võtnud: substantis, olemasolu, kategooria, materia ja vorm, hing, logos, transsendents ja immanentis, teoloogia ja muud. Ja nende tekkimist ja tarvitust Greeklaste juures peab ta vastuvaidlematuks.

See Teichmülleri tegutsemine mõistete ajaloo kallal oli tema isiklikule filosoofilisele arenemisele väga tähtis. Ta õppis filosoofilisi süsteeme kõrgemalt seisukohalt, võiks peaaegu Spinozaga öelda „sub specie aeternitatis“ ära kasutama, kõiki subjektiivseid ja ajalisi neist lahutama, ainult püsivat ja tõesti väärtuslikku arvesse võtma.

Sealjuures jõudis Teichmüller peagi otsusele, et „kogu modern filosoofia ainult ikka suurenenud positiivsete empiiriliste teadmiste ja ajamaitse järele ümbermoonutatud antiik-algkuju koopia on.“ Nende tööde saavutused näitasid talle „vana graniit tänavat, millel kirikuisad rändasid ja muutmatult väljaraiutud ehituskive, milledega nad dogmaatikat üles ehtasid, nagu modern filosoofid oma spekulatiivseid süsteeme.“ „Alles siis,“ ütleb Teichmüller, „kui mulle modern filosoofia ta viimsete juurteni ajalooliselt läbipaistvaks saanud oli, uskusin ma minu enese, siitsaadik ainult loengutes avaldatud uurimisi teada anda võivat.“

Nende studjumide esimese küpse viljana tuli uus filosoofiliste süsteemide ärajaotus ilmsiks. Harilikud filosoofia seisukohad: materialism, spinozism ja idealism, mille all Teichmüller platonilist vaatlemisviisi mõistab, mis ainult mõistete, üldmise eksistentsi tunnistab, — on perspektiivse iseloomuga, s. t. need ilmavaated peegeldavad midagi, mis ainult meie arusaamistevärsuse sisu on väljaspoole. Meie oleme sealjuures ebatõelises ilmas. Tõelikkusega puutume siis kokku, kui meie enestesse pöördume. Ainult meie mina, meie tahtmine, tegutsemine ja mõtlemine on tõeline ilm. Mina, mis kõikides füüsilistes elutähtsustes samaks jääb, on substant, temast kujuneb see mõiste. Niisama tekib põhjuse mõiste ainult meie mina tegudest.

See viiks kaugelt üle selle kirjatöö piiride, kui meie üksikasjalisemat ülevaadet Teichmülleri õieti küll kaunis keerulise süsteemi üle anda tahaks. Sellepärast juhime tähelepanu, nii nagu see meil võimalik, tähtsamate peapunktide peale. Teichmülleri filosoofia on personalism. Tõelikkus seisab koos mõjuvaist substantsest, mis oma ette immateriaalsed, monaadid on. Hing on surematu substant. Need õpetused ei sisalda midagi originaalset. Leibniz ja Lotze esitasid sama seisukohta. Mõlemate mõju all olles on Teichmüller oma süsteemi välja töötanud. Täiesti originaalne on Teichmülleri oma seisukoha tunduse teoreetiline põhjendamine. Ta läheb välja inimese individuaalsest minast, ja jõuab Jumala absoluutse personaalse minani, kuna ta mõlemaist räägib kui teaduslikkudest arusaadavaist, iseseisvaist suurusist. Varajane surm on kindlasti Teichmülleri takistanud oma süsteemi täiuseni viimast. Kriitikas on alati rõhutatud, et üleminek ühest minast teise minasse, järjekult ka absoluutne mina Teichmülleri juures ainult analoogist põhjeneb, meie äratundmine järjekult ainult problemaatiline olla võib. Siin on nähtavasti tema süsteemis õõnsus, mis aga Teichmülleri süsteemil, olgu see troostiks öeldud, paljude süsteemidega ühine on.

Antud on, Teichmülleri järele¹⁾, meie filosoofiliseks vaatlemiseks üleminevale teadvusele niinimetatud ilm, s. o. lõputa küllus objekte, mis ruumis laiali laotatud ja mis ajaga muutuvad ja liiguvad. Objektid ehk asjad hüütakse substantsideks nende muutuvate omaduste, seisukorra ja läbielamuste suhtes. Nüüd tekib küsimus; kust on pärit nende ühklus?

1) Tõelik ja nälv ilm, 345.

Kui meie nüüd materjalistidega ühel nõul olles ruumis laialilaotatud niinimetud materiad üksikutest nähtavatest ainetest lahutame ja seda asjadele kui niinimetud substraadi aluspõhjaks paneme, siis tuleme kurvale teadvusale, et asi oma osadeks ja omanduseks jaotatud võib saada ja et ükski terve üksus üle ei jää, ükski materia midagi ei ole. See resultaat on loomulik, sest et asi meie tundmustest ja nendega assotsieerivaist ettekujutustest koos seisab ja tema üksus — meie ühendatud tegevuse üksus on.

Idealist, selle vastu, otsib sellepärast, et üksikud asjad tekivad ja kaovad, tõsist objekti jäädavas, s. o. üleüldises, nimelt liik-tüüpides, ideedes ja seadustes, sest et Cajus kui üksik inimene sureb, aga inimese idee mitte ei sure ja samuti ka perekonna, riigi, kiriku, looduse idee jne. Idealism puruneb aga katsega, üleüldist ilmutuseni viia. Sest iseenesest, s. o. ilma ilmutuseta on ta olematu ja ilmutus ise on ka olematu (das Nichts) ja „tal ei ole sanga, et endale, nagu Teichmüller ütleb, idee predikaate külgi haakida.“ „Sellepärast peab idealism müstilistes helides rääkima ja ideed ilma ruumita ruumis elada laskma, neljandas dimensioonis, ideaalses olevikus, kuna asja väärtus tähele panna ja midagi mõelda ei luba.“ Sellesse ahastavasse seisukorda sattub idealism, sest et tema ideaalne substants, milles asjad elavad ja eksisteerivad, ainult meie predikaadid on, mis meie tajumisele langetame. Meie mõtlemist peetakse idealistide poolt projektiivselt objektiks ja ta peab asju looma ja elustama.

Spinozism vaatleb empiirilise ja spekulatiivse elemendi ühtekuuluvust meie ilma tuntuses, peegeldab seda ühtlust väljaspoole ja laseb siis ainet ja vaimu üksuse kõrval objektiivselt areneda. — Kõiki neid kolme sihti nimetab Teichmüller perspektiivseiks, sest et nad meid ilmapilti nagu ta meie seisukohalt nii või teisiti näib, ära mahutab. Kogu sel ilmapildil on aga ideeline olemasolu, meie tustustegevuse sisuna, milles subjekt ära kaob, sest et vaatekoht, nagu perspektiivis öeldakse, „pahupidi pöördud“ ja ka objekte pinnale seatud saab. „Nõnda siis oleme näilikus ilmas, nagu vaatleks meie ilma ainult peeglist ja seal nähtud objektide, oma eneste peeglipilti ühes arvatud, tõttu meid kui tõelist isikut, kes seal vaatab ja elab täiesti unustaksime.“

Meie peame sellepärast küsima, kust siis õieti asi ise pärit on, mida meie materiaalsete ja ideaalsete objektide omaduseks peame, ilma et meie teđa sealt üksikasjalisemas analüüsis leiaksime. Vaevalt aga seame selle kaine küsimuse üles, ütleb Teichmüller, siis kaob otsekohe kogu perspektiivne viirastusriik ja meie ärkame kui rahutust unest. Meie näeme siis, et on olemas meie mina, meie substantsiaalne olemasolu, mille pilti meie objektide peeglis nägime. Sest ei ole ühtki muud allikat substantsi mõistele, kui mina.

Sest mina on esimene ja ainus substants, mida meie otsekohe ja igas ta tegevuses ja ta tegevuse sisus tunneme. Mina analoogia järele oletame, et veel teisi olevusi peale meid on. Et meie aga neid teisi olevusi ainult nende mõjust oletame ja et need mõjud kui meie tunded ja tajumised olemas on, siis tekib psühholoogilise assotsiatsiooni ja ettekujutuste kokkusulamisel illusioon, nagu oleks tajumised ehk kõikide nende nähtavate objektide üle maksev idee — tõelised olevused, tõelised substantsid. Kuna meie seda sidet mõistame, kaob illusioon ja ühtlasi

oleme jälle tõelises ilmas ja oleme teadlikud omast tahtmisest, tegutsemisest ja mõtlemisest. Perspektiivse käsituse läbi petetud mõtlemine lahutab nüüd tõsist ilma näilikust ja jõuab kindla teadmiseni ja kõikumata rahuni, sest et ta selle pettuse põhjusest aru saab ja sellest arusaamisest aru anda võib. —

Tähtis on teadvuse ja tuntuse terav vahetegemine Teichmülleri juures. See tuntuse teooriale nii tähtis kindlaksmääramine jäi kahjuks kaua tähelepanematuks, kuni uued uurijad, nagu Lipps, Losski, Oesterreich iseseisvalt samasuguse resultaadini jõudsid, siis alles Teichmülleri õpetusega tuttavaks said ja viimase tähtsust alles siis rõhutama hakkasid. —

Teichmülleri õpetus on lühidalt järgmine: teadvus ja tuntus ei ole mitte üks ja sama, sest et, nagu muudki funktsioonid, ka mõtlemine ja tuntus, niihästi teadlikult kui mitteteadlikult, ette juhtuvad. Edasi on kõik, mis tuntuse valda kuulub, kas õige ehk vale. Teadvus ei kannata aga kumbagit neist predikaadest: teadvuse vastandiks on alateadvus ja meie võime teadlikkuse rohkema ehk vähema kraade üksteisest lahutada. Nii ei ole mitte iga vaimlik tegevus mõtlemine, suur osa teadvuse sisust on väljaspool arusaamise piirkonda. Mõtlemisse kuulub kogu kombinatsioon teadvuselemente; aga ka igasugust teadvuse elementide ühendust ei tohi mõtlemiseks nimetada. Mõtlemisest peab lahutama assotsiatsiooni, ebatuntuse teadvuseelementide kombinatsiooni, siin on üksikute elementide ühtekuuluvus ajalooliselt seletatav: sessamas korras, milles teatavad liikumisaktid, tundmused ja ettekujutused esimestena teadlikult ilmusid, jäävad nad ka hinge ja võivad mälestuses niisama reprodutseeritud saada. Mõtlemise juures aga saab tarvilik ajast mitte olenev koordineatsioon kui niisugune teadvusele toodud: üksikud elemendid kui suhtepunktid saavad ühelt seisukohalt väljamineks suhteühtlusena üles võetud. Kui tuntut mõtlemisest lahutatakse, siis mõistetakse tuntuse all mõtlemist millestki tõelisest. Tõeline on Teichmülleri järele kõik, 1) mille suhtepunktid tuntuse hallikates on, 2) mis jätkuna põhjuse lausega üles ehitatud võib saada, 3) mis enesele ise oma loogilises protsessis vastu ei räägi. Sest kui mõtte sisu kõiki neid tingimisi täidab, siis on tuntustegevus tunde nõusoleku ja rahuldatusega ühendatud. Tõde on sellega siis tuntuse ja tunde kindlaoleku koordineatsioon.

Iga mõtteprotsessi jagab Teichmüller kolme momenti, milles temaga modern-teooriad täiesti ühes nõus on:

1. „Ideeline olemasolu“, s. o. tuntuse üleüldine tähendus. Seda toonitab nüüd iseäranis Edmund Husserl oma töös „Logische Untersuchungen.“

2. Reaalne olemasolu, ehk mina funktsioonid, s. o. uuemas terminoloogias, mitte ainult mõeldatud, vaid tõesti reaalselt olemasolev. Kõik ideeline on Teichmülleri järele, niivõrd kui teda mõeldakse, tingimata ühtlasi ka reaalselt olemas.

3. „Substantsiaalne olemasolu,“ mina. Mina on arvulises üksuses antud, oma enese minast teadlikuks saav suhtepunkt, kõige teadvuses antud ideelise ja reaalse olemasolule numeraalsesse ja kvalitatiivsesse intentiteeti jääv mina on teadvuse muutuva sisu kohta substantsmõiste prototüüp; mina analoogiaga peetakse ka teisi, minast lahkuminevaid olevusi substantsideks. — Teadvuses annab Teichmüller tähtsa osa intuitsioonile. Teadlikult olemasolevate aktide ajast ärarippumatu

koosolemine, s. o. teadvuse sisu suhtub mõistusele ja vastupidi. Seda teadvuse elementide korra ja suhete märkimist nimetab Teichmüller intellektuaalseks intuiitiviks ehk intuiitivseks teadvuseks. See intellektuaalne intuitsion annab meile põhimõisted: ideed, kategooriad, mis meie funktsioonide korrale põhjenevad. See kord tingib vormi, milles kõik antud teadvaks saab, ette ära. Sellepärast on nad ka üleüldised, et nad igasuguse objekt juures võivad tarvitusele võetud saada. Nende spetsiifistlik iseloom teiste mõistete suhtes seisab selles, et ta teadvuselementide lahtusest välja jääb ja kõiki koos kui lahutatult ja kui ühendatult üles võtta võib.

Originaalselt käsitab T. mõtlemisõpetust. Kõik otsustused saavad T. poolt kui järeldused ülesvõetud, sest otsustus on järeldus, niivõrd kui ta mõtlemisakt on: ainult et siin seisukoht (terminus medius) mitte täiesti ja selgesti teadvaks ei saa. See viiks liiga kaugele kui meie T. mõtlemisõpetust, mis väga palju huvitavat sisaldab, täielikumalt käsitama hakkaksime, ainult tema usu filosoofia juures peatame veel lühidalt. T. austab usu filosoofia alal kristlik - teistlikke veendumusi. Ristiusk põhjeneb ainult tõsisel metafüüsikal, ta lahkus perspektiivse ilmavaatlemise teelt sellega, et ta isiku, mina maksma pani. Ristiusk ilmutas seeläbi tõelise, s. o. personaalse Jumala, mitte tühjuse sarnase idee. Ta nõudis inimeselt südant ja veendumust ja tunnistas teda sellega iseseisvaks olevuseks. Üksik mina ei olnud enam juhuslik, väärtuseta nähtus, vaid surematu ja ajalooliselt ühte põimitud tõsisekogu ilma liige. T. ütleb, et metafüüsika ainult filosoofia ajaloole midagi uut on, ristiusele olla aga need mõtted juba lahuasid. Seda ei olnud seepärast mitte kerge aru saada, et ristiusk oma dogmaatika kirikuiside Greeka idealismi vormelite kaudu sai. Sellepärast peab ristiusk oma „hellenilistest ahelatest“ vabastatud saama.

T. on ka darvinismi äge vastane olnud. Oma töös „Darvinism ja filosoofia,“ Tartus 1877, näitab ta, kui „lahkuminevad filosoofiline ja empiiriline vaatlemisviis on ja kuidas mõlemad hoolsalt oma piiridesse jääma peavad, kui nad mitte jõuetuid ja fantastilisi, vaid tõsiseid tuntuusi võita tahavad.“

Looduseteadus on võinud destsendents-teoorias oma empiiriliste resultaatile ainult, T. järele, problemaatilist kindlust ja praktikaarset maksvust arvesse võtta. T. ei vaidle aga mitte vastu, et ta selle destsendents-teooria läbi suure vaatluste varanduse ja peeneid anatoomilisi ja füsioloogilisi võrdlusi omandanud on.

On iseenesest mõistetav, et nii tähtis õpetaja ja algupärane mõtleja kui Teichmüller, oma õpilaste peale mõju avaldamata ei jätnud. Teichmülleril läks korda seni filosoofiale viljatult „alma mater Dorpatensis“ e pinnalt vilja lõigata. Ustav, kuigi väike kogu vaimustatud õpilasi on tema enese algatusel ta filosoofiat laiali laotanud.

Karl LEMBERGI Soome paberiladu

Talinnas, Viru uul. nr. 4.

Müüb suurel hulgal: Konfettisid, kirjutuse- ja postpaberit, Soome pakkimise paberit, valget siidpaberit, Pergamiini.

TINTI suurtes ja väikestes klaasides. // // // Kladesid — heffisid.

Peale selle on saada teisi vähemaid tarvituse kanpasid suuremal hulgal.

Austusega K. Lemberg Tallinnas, Postkast nr. 105.

Üleüldse on neid, niipalju kui meie teame, viis olnud, kellest kolm ülikooli õpejõududena tema filosoofiat õpetanud on ja osalt veel praegugi õpetavad. On küllalt huvitav nimetada, et kõik viis igaüks ise rahvusest olid:

1. Jakob Ohse (lätlane), sünd. 1860, Tartu ülikooli filosoofia ordinaar professor, Teichmülleri järelkäija ja tema viimase kirjatöö väljaandja. Surnud on ta 1920 a. sügisel Voroneshis¹⁾, kuhu ta oma Vene kaaslastega evakueerimisel asus. Ohse on kogu eluaeg pea täpisealt Teichmülleri filosoofiat õpetanud ja ei ole teda üheski tähtsamas punktis muutnud, ta on aga tusedaid ajaloolisi töid kirjutanud, mis Teichmülleri vaherkorda tema eelkäijate Leibnitzi ja Lotzega selgitavad ja üksikasjalisemalt pretsiseerivad. Ka tema läbimõeldud ja selged loengud, vaatamata sellest, et temale alguses Vene keel raskusi tegi, on üliõpilaste keskel laialdast huvi filosoofia vastu äratanud.

2. Vincenz Lutoslavski (poolakas), sünd. 1863, oli lühikest aega filosoofia eradotsent Kaasanis. Pärast Poola messeianismi uuendajana ja edasiarendajana elas ta juhuslikku ja oma ideede propagandale pühendatud elu. Ta oli paljude Euroopa ja Ameerika ülikoolide juures dotsendiks ja andis välja palju teaduslikke töid Poola, Vene, Saksa, Prantsuse, Inglise, Itaalia ja Hispaania keeles. Praegu on ta filosoofia professor Vilnas. Ta on vist kõige rohkem tuntud Teichmülleri õpilastest. Ilmakuulsaks on ta oma põhjaliku tööga Platoni üle „The origin and growth of Platos Logic“ (1897) saanud.

3. Eugen Bobrov (venelane), sünd. 1867, oli 1893 a. filosoofia dotsent Tartu ülikooli juures. 1896 sai ta a. o. professoriks Kaasani, 1903 ordinaarseks professoriks Varshavi. Peale 1915. a. Varshavi ülikooli evakueerimist Rostovi jatkas ta seal oma õpetööd ja on seal ka ajutiselt dekaan olnud. Ta saatusest ei ole meil enam midagi muud teada. Bobrov on iseseisvusega filosoofina ilmatu palju, suuremalt jaolt väikseid töid kirjutanud, milledest mõnes ta Teichmülleri filosoofiat populäärses vormis edasi annab, teistes aga ajaloolisi töid ilmutab, milledest kõige väärtuslikumad on lisandused filosoofia ajaloo juure Venemaal. Bobrovi virgutusele oleme tänu võlgu, et enne sõda venekeelne tõlge Teichmülleri metafüüsikast ilmus.

4. Neljas Teichmülleri õpilane oli eestlane, siin Eestis laialdastes ringkondades tuntud pärastine Peterburi õpetaja Rudolf Kallas (1851—1913.) meie praeguse Helsingi saadiku Dr. O. Kallase vend. Olgugi, et ta teoloogiat erlainena õppis, töötas ta selle kõrval Teichmülleri juhatusel põhjalikult veel filosoofia ja pedagoogika kallal.

Nende stuudiumide viljana sai ta üliõpilasena 1884 pedagoogilise töö eest kuldauraha. 1897. aastal andis ta Rõuge õpetajana välja „System der Gedächtnislehre“²⁾, nagu alanimetuses öeldud, uus memoratiivse teooria ja praktika katse rahvaluule ja teleoloogilise personalismi põhjal. Eesõnas ütleb Kallas avalikult, et ta omades filosoofilistes vaadetes oma õpetaja professor Teichmülleri psühholoogilistest õpetustest juhitud ja ärarippuv on. „Ses filosoofias, mida subjektivismiks nimetada võib, vastandiks isikuseta materialismile ja idealismile, olin alati veendunud, seletab Kallas, mitte ainult algataja pedagoogilise vilumuse ja isikliku armastus-

1) Nekrolog „Postimees“ nr. 179, 16 sept. 1920 (hommiku väljaanne).

2) Tartus Laakmanni juures trükitud, suur 531-leheküljeline töö.

väärilisuse pärast, vaid iseäranis paljudes süstemaatilistes ja ajaloolistes töödes ta käsitatava süsteemi evidentse tõelikkuse ja suure tarvitatavuse pärast."

Kahjuks ei ole Kallase ülihuvitav töö mitte küllalt vastavat tähelepanu leidnud ja on meie teada isegi meie maal peaaegu tundmataks jäänud.

5. Viies Teichmülleri õpilane, kes ta töid literaalselt ära kasutanud on, oli Rudolf Hollmann (sakslane), sünd. 1866, pärastise Liivimaa kindral-superintendendi poeg. Ta õppis, nagu Kallaski, teoloogiat, omandas 1896. isegi teoloogia magistri aukraadi, pühendas enese pärast puht-pedagoogilisele tegevusele ja on 1900. a. Goldingeni gümnaasiumi juhataja. Teaduslikus ilmas, Teichmülleri õpilasena on ta küll kõige vähem tuntud; ta andis 1914. a. lühikese psühholoogia ja gnoseoloogia ülevaate kui sissejuhatuse Teichmülleri loogikasse välja. See ülevaade, mis eriti Hollmanni õpilastele määratud oli, on aga heaks Teichmülleri mõtteilma tundmaõppimiseks. Sest Hollmann ei pidanud mitte ainult täiesti Teichmülleri töödes leiduvast sõnakõlast kinni, vaid on ka tema kollegia vihku 1886. a. tarvitanud.

On võimalik, et veel palju teisi Teichmülleri isiklikke õpilasi on, kes oma juhataja õpetusi suusõnal laiali laotanud on, aga nii palju kui meie teame, on seda kirjalikult ainult ülevalpool nimetatud viis õpilast teinud. Teichmülleri õpilane, selle sõna laiemas mõttes, on ka tuntud Vene filosoof, professor A. Kosloff (1831—1901). Teichmülleri töödes oleva õpetuse mõjul esitas ta pluralistlikku panpsühismi, mida ta populaarses vormis oma filosoofilises kogutöös: „Свое слово“ kujutas.

Viimastel aegadei on Teichmüller ikka enam ja enam tähelepanu, iseäranis Saksamaal, äratanud ja teda on hakatud põhjalikumalt uurima, nii et loota võib, et see tähtis mõtleja veel suurt mõju inimsoo filosoofilise mõtlemise peale avaldada võib.

Tartus, 15. detsembril 1921.

Eradotsent W. Freymann.

Tartu ülikooli adressi edasiandmine Montpellier arstiteaduse fakulteedile.

Saatkonna sekretär J. Leppiku aruanno Eesti Vabariigi saadikule herra K. R. Pustale sõidust Montpellier'sse.

Tartu ülikooli adress Montpellier arstiteaduse fakulteedi seitsmesaja-aastaseks juubeliks jõudis kahjuks Partisi kolm nädalat peale Montpellier suurte pidustuste, millest osa võtsid vabariigi president, valitsus ning üle 40 väljamaa ülikooli saadiku.

Mitte ainult, et meie puudumist pidustustelt vabandada, leidsite Teie, herra saadik, tarviliku olevat, et adress Montpellier'sse viidud saaks, vaid Teie saite aru, et see ammu oli üheks lignemisekatseks, tarvilikuks lignemisekatseks, Prantsuse akadeemiale. Montpellier, kui kõige vanem fakulteed, pidi kuulma, et Tartu elab ja uskuma hakkama, et kui Dorpat kuulus oli, siis Tartu selleks saada tahab, võideldes rahvusliku ülikoolina rahvusvahelise teaduse ning ideaalide eest.

22. novembril jõudsin ma Montpellier'sse. Leidsin linna, mis nii kui loodud oli kasvatama ja kaitsma teadust ja kunsti ka kõige segasematel aegadel. Just kui katlas asub muistne linn, ümbritsetud kitsast põllumaaribast, mis lookas tõuseb kõrgemale, kasvatades õlipuid ning viina ja lõpeb kaljuses mäeahelikus. Kuid lõunas on meri. Ja seda merd pidi tulid siia teadlased peale selle, kui Rooma riik lagunema hakkas, siis kui teadusemehed deserterisid surevast Salernost, ühes võttes Greeka teadust, eriti Hippokratest, kõige puhtamal kujul. Iseäralik on, et Montpellier fakulteet, kinni pidades esimeses joones sellest arstiteaduse esiisast, võrdlemisi kergelt üle sai keskaegsest okkultismist ning elueliksiiri ja homunkuluse otsimisest.

Montpellier koolisid aitas jõudsalt kasvatada see, et paavst Aleksander III. oma erilise kaitse alla võttis selle linna, nii et ta XII aastasaja rüüstatumistest ja segadustest vähem kannatas, kui teised lõuna Prantsusmaa linnad. Ja sel ajal oli ta ka tungil täis õpetlasi, kes kõnelesid kõiki Oriendi ning Euroopa murrakuid. Tolleaegne Montpellier valitseja Vilhelm VIII. andis 1181. dekreedid, mis ära keelas asutamast domineerivat kooli, jättes vabaduse õpetada igaühele, kes tahtis ja kuidas tahtis. Segadustele, mis sellest dekreedist tekkisid, pani lõpu Honorius III legaat kardinal Conrad, keda juriidiliselt ülikooli asutajaks lugeda võib. 1220. andis ta seaduse, mis ühendas laialipillatud ja ilma ühtluseta koolid kolmeks fakulteediks: arstiteadus, jurisprudents ning kunstid. Ta määras ära akadeemia sisemise elu vormid ja keelas õpetamise neile, kes katsekommisjoni poolt omale teaduslikku kraadi-magister, doktor, regens, muretsenud ei olnud. See oli esimene sellesarnane nähtus kogu maailmas.

Läbi keskaja kommenteeriti Hippokratest; kirik tahtis nii, kuid kõrvalmõjude sunnil muutus see jumalik autor XVI aastasaja alguks, igavesti lapitult, tundmatuks. Reformi ajajärgul leidsid teadusmehed Montpellier's, et vaja on doktriinisid põhjalikult puhastada ja revideerida ja kõige paremaks meetodiks tunnistati tagasipööramine Hippokraadi juure. Kõneldes keskaja arstiteaduse arenemisest, tuleb ju peaasjalikult sellest viimasest mehest kõnelda, kuna ta oli kõige uuema ajani see, kellest kord eemale mindi selleks, et pärast seda teravamalt tema puudumist tunda. See reformi, õigemini uuestisündimise-aeg leidis Montpelliers ka õige kandejõu. See oli ilmakuulus kirjanik, võrdlemata lõbus joomar, arstiteaduse professor ning hiljemalt Meudoni preester, Rabelais. Sellest peale hakkab Montpellier ülikooli modern aeg. Üksteise järele asutatakse uued fakulteedid ja õpetoolid: teoloogia fakulteet, mis jesuiitide kätte läheb, botanika aed ja õpetool 1593., 1662. rohuteaduse fakulteet, mis hiljem lahutati ülikoolist, ning alles 1920. a. uuesti ülikooli külge liideti.

Praegune üliõpilaste arv selles linnas on üle kahe ja poole tuhande, ning Montpellier on üks neist vähestest Prantsuse kõrgematest koolidest, kus üliõpilaste hulk ennesõjaaegse arvuga võrreldes tõusnud on. Kuulus Sorbonne on 1914. aasta vastu peaaegu pooled omadest õpilastest kaotanud ja teised suured koolid kurdavad ajakirjanduses igalpool kohutavat üliõpilaste arvu langemist. Muidugi tuleb seda nähtust elukalliduse arvesse panna. Pariisi üliõpilase väljaminekud on tõusnud keskmiselt 300% sõjast peale, nii et äraelamise miinimumiks vähemalt 800 franki arvata tuleb. Läänud sügisel arvasid prantslased ajakirjanduses, et nende üliõpilastel kõikide väljaminekute katmiseks kuus 1200 franki olema peaks.

Väikene provintsilinn ei ole muidugi pealinnaga elukalliduse suhtes sammu pidanud, ja õpilased võiks keskmiselt Montpellier's kuni 500 frangiga kuus välja tulla. Montpellier üliõpilane, kes Prantsuse noorsoo liikumise võimalik juht, on osanud ennast organiseerida ja ühes oma õpetajatega, kes provintsis ülikoolile muidugi palju ligemal, kui näituseks, Pariisis, loonud asutusi, mis vaesele õpilasele ning õpilasele väljamaalasele, appi tulevad häda korral. Ma lähen siin mõõda neist institutsioonidest, mis prantslast hüvitavad ja peatan ainult nende juures, mis meile tähtsad võiks olla.

„Comité de patronage des étudiants étrangers“ Komitee seisab koos professoritest ja isikutest, kellel ülikool milgil põhjusel südame külge kasvanud, Komitee annab igasuguseid teateid elutingimiste üle Montpellier's, aitab leida tööd, korterit, pansiooni; muretseb haigete üliõpilaste eest ning võimaldab neile prii arstiabi. Sekretariaat annab soovi korral teateid õpilase edenemise ja töö viljakuse üle valitsustele, väljamaa ülikoolide rektoritele ja professoritele, kes oma stipendiaatide edasijõudmisest huvitatud. Praegune komitee juhataja, õigusteaduse dekaan, kes oma tegevusala iseäranis tõsiselt võtab, palub kõiki üliõpilasi väljamaalasi kohe oma poole pöörata peale linna jõudmist ning igaühte, kes haiguse ehk muu õnnetuse läbi raskesse seisukorda sattunud, temalt abi otsida.

Kõik Montpellier kliinikud ja hospitalid arstivad igat võõrast üliõpilast poole hinnaga.

Üliõpilaste ühiselumajad võimaldavad võrdlemata odavat korterit ja ühised lõunad head ja odavat toitu.

Kuna Montpellier's alati suurel hulgal väljamaa üliõpilasi on, kellel prantsuse keel alguses raskuši teeb ja takistab korralikku ülikooli tööd,

Vilistlased ja kaasvõitlejad,

ärge unustage

„Üliõpilaslehte“

tellimast.

„Üliõpilasleht“ ei jäta ühtki üliõpilaselusse puutuvat küsimust käsitamata. Ta on elavaks sidemeks vilistlaste ja üliõpilaste vahel.

siis on asutatud kaks keeleõppimise kursust, et sellest hädast üle aidata. Esimene kursus oleks kõigile neile immatrikuleeritud üliõpilastele, kes ennast keele tundmises täiendada soovivad. Õpetus on vabadel tundidel, kestab süstemaatiliselt kogu õppeaasta ja on täiesti maksuta. Teine kursus on määratud keele ja Prantsuse kultuuri põhjalikumaks tundmaõppimiseks ning jaguneb kolme osakonda:

- 1) Praktiline keeleõpetus;
- 2) keele ja kirjanduselugu ja
- 3) Prantsuse kunst, teadus, geograafia ja ajalugu.

Teine kursus kestab kogu aasta ja võimaldab diplomini saamise:

- 1) Certificat élémentaire;
- 2) Diplôme d'études françaises.

Maks selle kursuse eest kõigub 150 ja 290 frangi vahel. „Languedoc'i murrakut ei ole Teie üliõpilastel karta“, ütles üks professor, Teie näete, kuidas Pariisis inimesed ennast vaevavad aastad läbi, et juure harjutada pealinnna murrakut, kuid kui raskesti läheb see meile korda!“

23. novembril võttis rektor, M. Coulet, mind vastu arstiteaduse dekaani juuresolekul. Alles noorepoolne mees, on ta siiski juba Prantsusmaalä suutnud näidata, olles Strassburgi ülikooli rektoriks, et ta ei ole ainult teadusemees, vaid suur organisaator ja haruldase taktitundega inimene.

Ma pöörasin aadressi ära andes rektori poole järgmise lühikese kõnega — enne vabandades puudumist Montpellier pidustustest:

Monsieur le Recteur!

„Ancien étudiant de l'Université de Tartu et titulaire de la Faculté de Médecine de cette dernière, c'est pour moi un grand honneur en même temps qu'une grande joie d'avoir mission de vous remettre l'adresse que l'Université de Tartu envoie à la Faculté de Médecine de Montpellier à l'occasion de son VII-e centenaire.“

„Comme esthonien ce m'est aussi une grande satisfaction car l'Université de Tartu, dont la fondation remonte à la domination suédoise et qui a dû subir les influences allemande et russe est redevenue esthonienné. Ancien centre intellectuel célèbre de l'Europe orientale, elle compte reprendre la place qu'elle a occupée et tient à saluer l'Université de Montpellier et tout spécialement sa Faculté de Médecine, dont l'Ecole est la plus ancienne après l'Ecole de Salerne, et qui, depuis 700 ans, a joué un grand rôle et occupe une place glorieuse dans le développement des doctrines médicales.“

„En vous remettant cette adresse, je vous prie de transmettre à la Faculté de Médecine de Montpellier les hommages et les vœux de l'Université de Tartu qui compte dorénavant, en tout liberté et indépendance, participer à la vie intellectuelle des autres Universités du monde et est heureuse de l'occasion qui lui est offerte de saluer son aînée“.

Rektor, kes mind ligi kaks tundi tahtis pidada oma juures, lõpetas kõne alguses igasuguse vormilise jaheduse ja tänas kõige suurema liigutusega selle tähelepanu eest, mis Eesti ülikool neile näidanud sellega, et ta, kõigi hilja, tuli oma õnnesooviga. „Mitte ainult õnnesooviga“, ütles rektor, „vaid teatega, et Teie vana ja kuulus ülikool pikast kannatusajast

üle hakkab saama ja jälle endiselt oma rahvusvahelise koha, väärilise nimele, omada tahab“.

Siis päris nii rektor kui dekaan meie ülikooli sisemise korralduse ning professorite kollegiumi kokkuseade üle üksiksikajaliselt järele. Ma seletasin, et meie ülikool oma õpetajate ja õpilaste kogu koosseisu järele praegu kõige õnnelikumat aega oletada laseb, kuna õpetajatest paljud, kes poliitilisel surveel kaugel kodumaast pidid töötama, nüüd tagasi tulnud on, et oma võõrsilkogutud teadmisi Eesti ülikoolile pühendada, on üliõpilastest suurem hulk meie vabadussõja eelrinna sõdurid, kes nüüd, kus vaenlane tagasi löödud ning kodu kindlustud, õhinaga, kui võitjad, oma tsirklite juure tagasi tulevad.

Mei õppiva noorsoo tuline tung oma haridust täiendada ja jätkata Ladina mail, eriti Prantsusmaal, peab kahjuks esialgu, majanduslikku puustisündimise ja ülesehitamise raskuste pärast, tagajärgedeta jääma, kuid ainult selleks, et raskuste ja ootamise puhastustule läbi veel tugevamana esile lüüa, kui tulevad paremad ajad.

Rektor tähendas sellepeale, et tema isiklikult ja temaga ühes kõik õpetajate kogu oma parema tahtmise ja võimisega meie üliõpilastele, kes loodetavasti varsti suuremal hulgal väljamaale õppima sõidavad, vastu tulevad.

Siis pöördus jutt Eesti peale üleüldse ja ma pidin rõõmuga tunnistama, et iga poliitikamees õnnelik olla võiks, omades sarnaseid eriteadmisi meie kodumaa geograafia, ajaloo ning praeguse poliitilise seisukorra kohta. Baltiliit, transiitkaubanduse tähtsus, meie naabrite küsimus, meie heitlemine vabaduse võitmise ja meie suured mured tema alalhoidmise pärast, kõigele sellele ei olnud mul palju põhjusemõttelikult juure lisada.

Suure liigutusega, audientsi lõpul, palus rektor mind edasi anda Montpellier ülikooli südamlik tänu Tartu ülikoolile, Tartu arstiteaduse dekaanile ja Teile, herra saadik, sõbraliku meeletuletamise eest. Palus täita, läbikäimise ja tutvunemise tihendamise mõttes neid tühje kohte, mis tekinud 1916. aastast saadik.

Siis jäin ma dekaani äärmiselt lahke hoole alla. Ta viis mind läbi kogu fakulteedi, tihti põigates kõige kaugematesse ja kättesaamatumatesse asutustesse, andes seletusi ning juhtides tähepanu omapärasuste peale.

Nägin Hédoni, kes ühte kadunud Bangi monograafiat kontrollleeris, nägin palju professorid, kes kohe peale tervitamise küsisid Tartu kollegade üle teateid ja teada tahtsid saada, miks meie neile ei saada väitekirju ja oma aruandeid. Ma pidin imestama, kui palju need mehed siin, mitutuhat kilomeetrit Tartust, tundsid meie õpetajate nimesid. Kuni laborantideni, assistentideni. Esialgu on need Vene ja Saksa nimed.

Ühte nägin, et töö kihas igal pool, et noorust ja rõõmu olid laboratooriumid täis ning et Montpellier üliõpilane truuks oli jäänud oma de viisile „Au drapeau, Etudiant de Montpellier“!

Tartu Eesti üliõpilane on lipukutset kuulnud ja täitnud oma kohuse kodumaa vastu lahinguväljal. Nüüd tahaksin siit kaugelt temale hüüda — „Au travail, Etudiants de Tartu“. Tööle suurte sihtide poole, et kätte saada seda rahu, mis asjataks teeb võitluse sõjalipu all.

J. Leppik.

Eesti kultuurilise iseseisvuse saavutamine.

Eesti rahva vaimlik elu on aastasadu olnud võõrasrahvuste eestkostmise all. Omapäraseks edenemiseks puudus võimalus. Inimkonna kõrgema kultuuri juure oli meie rahval võimatu pääseda ja ta pidi leppima nende raasukestega, mis vägevamate laualt tema hõlma langesid. Mõistagi ei võinud neil tingimisel juttugi olla Eesti omapärase kultuuri loomisest ja arendamisest. Suurim saavutus võis olla oma füüsilise olemasolu alleshoid ning esivanematelt päritud sugemete edasiandmine. Läänud aastasaja keskel, kui Venemaal vabamad tuuled puhuma hakkasid, muutus ka Eesti vaimlik elu intensiivsemaks, närvilisemaks ja hakkas minema omapärasest kultuurilist rada. Kuigi edenemine sest ajast peale õige kiire oli ja haruldaselt hoogne, on Eesti praegu siiski kaugel sellest, et kujutada enesest omapärasest kultuurilist ilma. Meie võime leida siin kõiksuguseid võõrasmõjusid, kuid valitsevat Eesti ilmet meie ei näe. Meie kultuuril puudub veel oma eestiline kondikava.

Kahe kultuuri mõjud olid meil valitsevad meie pika eluea kestel: Saksa ja Vene. Nende kultuuride lained käisid üle meie kodumaa, ähvardades arutihti täiesti hävitada meie omapärased eluavaldused, ähvardades kaotada meie olemasolu. Ja ainult Saksa soost maavalitsejate piirita kõrkus ja põlgus „maarahva“ vastu ja venelaste liig sirgejooneline ja oskamatu poliitika päästsid meid hävinemise eest. Kuid meie rahva hinge on need mõjud jätnud sügavad jäljed, on masendanud meie omapärasuse. Eriti Saksa mõju, mis kestvam oli kui ükski teine. Ka Vene mõju oli kaunis suur, kuid see oli enam väline ja tingitud meie kuuluvusest Vene riigi alla. Tuli tahes ehk tahmata aktsepteerida need välised vormid ja normid, mis riik meile peale sundis. Ka praegu on see mõju veel maksmas ja avaldub, näit., Vene seaduste retsipereerimises. Kuid märksa väiksem oli see mõju Eesti hingeellu, siin on Vene vaim vähem jälgi järele jätnud, kui mitte arvesse võtta seda osa Eesti haritlasi, kes Venemaale asus ja kelle rahvuslik füsionoomia aja jooksul ikka tuhmimaks muutus. Kuid sarnaste protsent ei olnud suur. Vene mõju, hilisemate aegade kaaskäija, oli alati nähtavam, käega katsutavam, kui teised mõjud, oma individuaalse erivuse tõttu ja seepärast oli ka tema vastu võitlemine teadlikum, sihikindlam.

Teistsugune oli aga Saksa mõju. Elades aastasadu Saksa ülivõimu all, hakkas rahvas pikkamisi harjuma oma orjastajate ilmavaatega, kommetega, hakkas neid koguni omaks pidama. Vahe oma ja võõra vahel hakkas kaduma. Orjale omaeie psühholoogia sundis aukartuse ja lugupidamisega vaatama kõige peale, mil Saksa lõhn juures, kuna kõik oma, eestipärane põlgust tekitas. Ja nii valgus nägemata Eesti hinge võõrast elementi, mille võõra omapärasus kahanes. Omandati sakslaste ilmavaade, mõttekäik. Saada oma orjastajate sarnaseks, oli lõpueesmärk. Ei mõeldud omapärase Eesti kultuuri loomise peale. Kui vanavara korjati, siis seks, et jääks alles mälestus kadunud rahvast. Kui suur oli Saksa mõju Eesti hingeellu, näitab asjaolu, et isegi ärkamisaja tegelaste ilmavaade oli täiesti saksapärase. Aastasadade kestel meie hinge imbunud Saksa mõju oli nii suur, et isegi hilisematel ajajärkudel, kui Eesti rahvuslik iseäradus hästi arenenud oli, oli siiski Saksamaa see, kelle poole apelleeriti, kui

oli lahendust tarvis. Saksamaa oli maa, mis meile võis igas ajas eeskujuks olla.

Ka praegu ei ole meie seltskonna vaated ses suhtes palju muutunud. Kolm aastat on meie riik faktiliselt iseseisev. Kuid vaimlikult oleme veel ikka teiste mõjualused ja eriti just Saksa mõju all. Kui Vene mõjust püütakse teadlikult lahti saada, siis kultiveeritakse samuti teadlikult Saksa mõju. Poliitikas valitseb meil Inglise orientatsioon, vaimlikus elus, kultuuri alal — Saksa orientatsioon. Meie uurime ülikoolis Saksa teadust, loeme Saksa raamatuid, teeme ringreisid Saksamaad mööda. Mis ime, kui meie ka ilma Saksa prillide läbi vaatama hakkame. Kui teiste rahvaste kultuuridest eraldab meid miskisugune nägemata vahesein, siis on Saksa kultuurile tee meie juure avatud. Mõistagi on siin mõõduandvad mitmed kõrvalpõhjused, nagu meie rahakursi seis, keelte mõistmine jne. Kuid tähtsat osa etendab siin ka meie haritlaskihi dispositsioon Saksa kultuurile, mis on nii sügavad juured ajanud meie ellu, eriti sellel haritlaste osal, mis Tartu ülikoolis studeerinud on. Kes tahaks tõendust leida sellele väitele, vaadeldu lähemalt meie seltskonda ehk ka meie praegust üliõpilaskonda, kus Saksa ajast pärit viisid ja kombad nii jõuküllaselt õitsevad ja nii rikkalikku toetust leiavad.

On selge, et kui meie tahame elada omapärast elu, siis peame kas täiesti hävitama kõrvalmõjud, või end seadma mitmesuguste mõjude alla. Ja loomulikult tuleks meil teist teed käia. Meie peame tundma mitmesuguste rahvaste mõtteilma ja eluolu, et võiks valida, mis taenata. Kõige pealt tuleks meil lähemalt tutvuneda anglo-sakside ilmaga, mis nii mõneski suhtes lahku läheb kitsast, dogmaatilisest, ainult omaette-nägevast Saksa ilmast. Anglo-saksid õpetaksid meile isiku, indiviidi austamist, vabaduse armastamist. Nad õpetaksid meid olema tõsised ja teadlikud riigikodanikud, aitaksid meid luua riigikorda, mis ei põhjene ainult sunduse peale, vaid kodanikkude kaastöö ja vastutustunde peale. Neid omadusi pole meile õpetanud meie ajalugu, sest olime ikka põlatud, tallatud ja pilgatud; pole suutnud meile seda õpetada ka Venemaa ja Saksamaa, need põlised vägivalla ja toore jõu maad. Venemaa on meile just vastupidises sihis eeskuju annud oma kodanikkude lohakuse ja vastutustunde puudusega, alatiste riigi varastamistega ja muude pahedega. Ja meie riigielu ei ole vaba neist pahedest. Inglise kultuur ja riigielu võiks meile palju õpetlikku pakkuda, ja kui praegu on Eesti rahvale mõnda eeskuju tarvis, siis võiks seda olla vahest ehk just Inglismaa. Olen kaugel selle maa idealiseerimisest, kuid arvan, et ta meile mõndagi õpetada võib, et temal on leida kõige enam neid sugemeid, mis meil puuduvad.

Kõige enam peaks neist küsimusist huvitatud olema üliõpilaskond, kes alles valmistub avalikku ellu astumise vastu, kes alles korjab teadmisi ja kogemusi, millega hiljem opereerida. Tema enese huvides on mitte leppida selle väimvaraga, mida pakub Vene ja Saksa kultuur, vaid taenata ka teiste rahvaste varaaitadest. See nõuab mõndugi suurt tööd.

Fotograafia ED. SANDAT

Vana-Viru 13n. 6

Portreed, postkaardid,
grupid, suurendused.

Alandatud hinnad. Ajakohased.

Tuleb kätte õppida peale Vene ja Saksa keele veel mõni keel, näit. Inglise keel. Teiseks tuleks korraldada reisisid ja ekskursioone väljamaale. Ka Saksamaast kaugemale. Selle korralduse peaks võtma enese peale üliõpilaskonna edustus, kes selleks otstarbeks peaks astuma „Rahvusvahelisse üliõpilaste liitu“ (G. I. E.). Selle liidu abil on sarnased ettevõtted hõlpsasti teostatavad, nagu näitas seda ennesõjaaegne praktika Saksa-, Daanimaa ja mujal. Tihedam kontakt Lääne-Euroopaga on meie eluline tarvidus. Meie peame sealt ühtelugu ammutama uusi kultuuri-saavutusi, et neid oma ääsitules eestistada. Oma kehva kultuuri najal ei suuda meid veel püsti seista, ei suuda endid ära elatada. Meil tuleb õppida, lihtsalt õppida, et meie pilk ka riigi kitsastest piiridest kaugemale ulataks.

Sel viisil, vaadeldes teiste rahvaste elu, õppides, mis meil tarvilik on, õpime arvustama omi naabrid, mitte aga ainult mõtlema või maha tegema, kasvatame omale selgroogu, mis ei paendu aukartuses igauhe ees, kes kõneleb meile võõrast keelt, arendame oma omapärast kultuuri.

Poliitilise iseseisvuse oleme saavutanud. Tarvis saavutada ka vaimlik. Sest ainult siis, kui poliitilise iseseisvusega on ühendatud ka vaimlik, on rahvas täiesti iseseisev.

Arn. Suvi.

Metsiku palve uue aasta lävel.

Puhas, püha Schopenhauer! Sa olid üks vihane mees, Sa olid üks otsekohene mees, sina kõlbad metsikute patrooniks! Sina teed meie südame kõvaks kõigi klatshijuttude vastu, sina võid päästa meid selle ilma arvamise eest, mis ei ole ühtki!

Puhas, püha Schopenhauer,

hoia meie armsat velle

ilma kõrgi elaja eest,

Salongi lõvi eest.

Sabakuuetet rebase eest.

Meeldida püüdmise peni eest,

Tühjusega uhkeldamise kalkuni eest.

Hoia meid iga korraliku — ja poseerija ning variseeri, isamaa poja, tütre, — ja shabloonitseja „seltskonna tegelase“ ja karjeristi, „elumaitseja“ ja joodiku, „viisaka“ ja valeliku, iga „sõbra-mehe“ ja tohmanni eest, siin, selle targa linna seltskonnas hoia meid nende eest.

Hoia meid türklaste ja vandaalide eest ja varaste ees Tartu ülikooli korridoris.

Hoia meid liig tõsiste meeste eest ja liig tarkade meeste eest, kes on üle igasugustest küsimustest.

Kuid hoia veel enam seltskondlikkude vanapiigade eest ja üldse jutukate preilite eest.

Oleks parem, kui sa meid metsikuid kaitseks kogu selle „lühikesejalgse ja halbi soo“ eest — see on ju sinu ülesanne ex officio, o patroon!

Eriti aga siis kaitse meid, kui need seltskondlikud vanapiigad hakkavad kõnesid pidama! O patroon! Hoia meid üldse igasuguste kõnede eest! Hoia meid neist kui nohust, ükskõik kas nad on eetavad,

või venitavad, mulisevad ja targutavad või nad on võõra sõnadega ja mõtetega kelkivad ja kõlava paatosega labatsevad. Hoiatame meid kõrvale sest igavuse piinakojust.

Hoiatame meid aga iseäranis pidukõnede lobast, mis peab ära kuulama nāruse prae ja hapukapsaste eest tasuks.

Ja hoiatame meid iseäranis igasuguste aastapäevade ja juubeli-kõnede eest. Jah, isegi meie vana materi sünnipäeva teaduslikkude kõnede eest, mille ajal rahvas magab, või minestab.

Hoiatame meid üldse peaaegu iga „teadusliku“ kõne ja koosoleku eest, kuhu ei sobi võtta ühes meelelahutuseks ajalehti.

Hoiatame meid metsikuid üldse pea iga koosoleku eest. Need pole muud kui ajaraisk. Siin Tartus.

Kuid eriti hoiatame meid üliõpilaskonna koosoleku eest, mis tuleb küll ainult kord üle kahe aasta, kuid on seda tapvam kehaliselt ja vaimlikult.

Ja kui sa mind ei taha nuhelda, siis ära lase mind iial valida selle „konna“ kõige parlamentlikumasse parlamenti. Ennem saada mind rahvasteliidu edustusse, sest seal on tarvis vähem diplomaadi annet, kui siin. Või saada mind Riigikogusse, sest ka seal ei jonnita nii eestimoodi palju ja nii matsimoodi tõlbilt, kui siin.

Ja, kaastundmuse pärast palun sind, hoiatame, et see tühjapalju kõrkuse ja edvistuse tekkel ei saakski parem iial ära otsustatud pähe panemiseks, kuna see oleks õnnetuseks kõigile.

Sest vahest siiski saaks mõnede suguharude ja rahvaste meeled liig haigeks, et nende üliõppari peaehtet varsti ei oska keegi enam eraldada tollest keskõppari peaehtest, kus kah ju ei hiilga see universiteedi kõrgema tarkuse valge aupaiste. Ja vahest siiski mõni seltsimees, „seltsi-mees“ külmetaks nüüd külmal talve ajal omadest aupaistest vaimustatud kõrvad. Sest juba nüüdki on nii mooduvastane kanda talvmütsi, olgu külm kas või 20°. Mis veel siis!?

Ja mõni veli metsik... *A propos* hoiatame meie vaest velle ka sel hädaohtlikul tunnil, kui ta selle külmaga on üles (kõrvuni!) tõmmanud oma palitu krae ja juhtub mõõda minema Vernerist ja juhtub siis temale vastu tulema jumala vits Aug. Alle, — siis on Eesti üliõpilaskond jälle kord koledasti matsikkusega blameeritud! Samuti nagu siis, kui ta oli ühel minevasel kevadööl, kui juhtus hädastaetuna vanal lõbusal viisil „kungeldama“, (sest rahva praegused laulumeistrid pole ikka veel jõudnud anda kõige lihtsamat uuevaimulisemat üliõpilaslaulugi!)

Kuid vabanda, patroon, see *a propos* oli ainult üks tühine viltukalle minu tõsisest kõnelusest sinuga. Minul oleks olnud veel väga sügavalt mõelda, kas mitte ka sinult lõpuks paluda: Hoiatame meid üldse selle tekli ja temalt idealistlikes ringides oodatavate moraalsete atribuutide eest! Kas vahest mitte see üliõpilaste ühtluse märk siiski ei saa baltliku „herrandlikkusega kelkijate ühtluse märgiks ja üliõpilase au“ sümbol ei õpetaks meile niisugust „au“, mis ajaks meid uulitsaposti kahevõitlusele kutsuma. Sest iga „au“ haavamine nõuab verist tasu ja tuikuvil jalul käia lubab meile ju meie „herrandlikkus“ kindlasti... Ja kas ma mitte ei peaks sinult paluma: Hoiatame meid sarnase „herrandlikkuse“ apostlite ees sise- ja väljamaal, kelle järgi meie kultuurilikkuse esimene tingimine oleks lahti saada vanaksjäänud „rahva mehelikkusest“ ja maatasa teha vana

neetud „moraal“ — kuigi on selge, et suuremais hulkades selle asemele ei tule muud, kui toores elajalikkus — olgugi monokliga.

Ja ka: hoiad meid nende eest veel enam siis, kui neil äkki veider tuju tuleb hakata Eesti omapärasuse apostliteks ja seda kaitsma sarnaselt kolgaisamaaliselt seisukohalt, mille üle teised „omapärasuslased“ ainult muigavad. Ja on üldse liig palju neid, kes vehivad selle Eesti ja ta kultuuri iseseisvuse nimel iga nelja tuule poole, kõige enam aga sinna lahe põhja poole, mida nad kõige vähem tunnevad, kuid kust pidavat tulema hirmus vägistamine meie Eesti oma baltipärasusele! Eks ole tõesti vahest nii mõnelegi südamele raskeks katsujaks see valge tekli paiste ja nii mõnigi vana hea Eesti mees saab närviliseks, nagu saab närviliseks taas mõni teine vana hea mees, kui temale kõneldakse Karjalast ja ta ei tea, mis ütleb selle kohta kõrge natshalstwo Peterburis... Kellele oleks kõike seda südamevalu tarvis?..

Kuid vähemalt sest teklimurest pääsetakse siiski vist isegi ilma kõike seda sinult palumata. Sest järgmisel semestril peab siin ja seal tingimata kolm korda kvoorum puuduma, siis vahepeal kolm koosolekut jonnitama, siis uuesti mingi komisjoni antama jne., jne. — pikuke see semester on! Ja kui siis viimaks juut ka ühe päevaga kärsitult igatsejaile selle „au“ kokku nõeluks, oleks siiski juba kevad käes ja vähemalt sel talvel jääks kõrvad külmemata.

Puhas, püha Schopenhauer! sina näed, kui palju inimlikke asju on, mis ei anna rahu siin targas Tartus ja mille eest sa pead meid hoidma. Meie oleme sapised nagu sina, meie oleme igaüks üksinda nagu sina, meie metsikud — ja meil pole kohta, kuhu katuse alla me läheksime, et mitte näha seda kõike. Kui me hakkaksime loetlema neid katusealuseid, mille eest sa peaksid meid hoidma, siis tuleks sest kurblooline ja bizarr palve. Sest kas me ei peaks paluma siis isegi nii:

Hoiad meid selle katusealuse eest, kelle nimi on „kolm suurt tähte ja igaühe nende taga õhkamise märk“, millest rahvas räägib, et see olevatki mitte kodu, vaid ainult katusealune, kuhu kogund on sadasid võõraid mehi kõigist iga nelja tuule poolt, kes aina taplevat isekeskis ja tundvat endid soojad alles siis, kui neil pead kõigil soojad on. Ja et siis olevatki selles soojendamise töös õige kaugele jõutud ja mitte enam kaugel rekordist..

Hoiad meid nende saladuslike Bruderi- või Burschenschaftide eest, millest räägitakse, et neist koguni ei tohtivat midagi rääkida.. Või kus ei keegi oskavatki enam rääkida, sest et tal juba ühe kavala looma nime all aru pääst ära on joodetud, et ta sellegi kavalused kaotaks ja seks õigeks loomaks saaks — — Millised õudsed jutud liiguvad linna kohvi ringkondades, kogu linna õhkkonnas, kohutades meie metsikarga südant!

Hoiad meid isegi „Ug ja õhkamise märgi“ eest, sest ka seal timmitavad nüüd juba üsna ametlikult — — —

Kas sa, patroon, ei peaks meid ka mitte hoidma „Velj ja mõtlemise märgi“ eest, sest sellel ütleb rahvas jälle olevat omatõugu vea, et seal igal olemisel vähemalt ühe filosoofilise ettekande peab ära kuulama, või ise kirjutama. Hm, kah õudne!

Või kas ei peaks sa meid hoidma ka mitte „Üh ja hüüdmise märgi“ eest, sest seal olevat hirmsad kodusõjad ja — ka seal! — üks kuri

vana — mees. Vanamees, koolmeister, peakelner, orjaperemees, — millised jubedad sõnad meie metsikhingele . .

Milleks peaksime jätkama veel oma palvet: suuremaiks pettumusiks ainult?

Oi, patroon, kas meil pole põhjust paluda sind:

Hoia meid iga seesuguse saladusliku asutuse traataia taha sattumast!
Hoia meid parem metsikuna, üksikuna ja sapisena nagu me oleme.

NI NI.

Ksv. A. Susi kõne.

(Peeitud 1. detsembril 1921. a. ülikooli valitsuse poolt korraldatud banketil).

Austatud riigivalitsuse liikmed, professorid ja kaasvõitlejad!

Rahulduse tundega võtab Tartu üliõpilaskonna edustus osa tänasest koosviibimisest, sest kogu Eesti ülikooli kestvusajal on see esimene kord, kus üliõpilaskonnal võimalus avaneb oma õpetajatega mõtteid vahetada mitte ainult eksami laua ees, või loengusaalis, vaid sõbralikus omavahelises jutuaajamises. Mõistagi on sarnane koosviibimine suure tähendusega, sest ta lähendab vastastikku ülikooli õpetajas- ja õpilaskonda, loob nende vahel tihedama kontakti, mis võimaldab edukama ja tulemusrikkama õpetöö. Seni on õpetöö ja kogu akadeemiline elu kannatanud professori ja üliõpilaskonna lahusoleku all. Kumbki pool on elanud liig omaette, olles võõras üksteisele ja tundes vähe huvi üksteise vastu. Vastastikune side, kontakt puudus. On astunud samme, kauge ulatusega, ilma et oleks teise poole arvamist ära kuulatud, tema seisukohta teada saadud. Sarnase olukorra tulemusena tekivad arusaamatused, koguni rahulolematused, mis oleksid, võib olla, ära jäänud ehk vähem teravad olnud, kui need sammud oleksid astunud mõlema poole teades. Ses küsimuses on parandused tarvilikud ja juba lähemas tulevikus. Professor peab üliõpilaskonnale ja üliõpilaskond professorile lähemale astuma ja põimima lähema vaimliku ühenduse. Ülikool peab olema üks orgaaniline tervik, üks pere ja ta jagunemise kahte erigruppi, millest kumbki oma telje ümber keerleb, on seepärast anormaalne.

See kontakti puudus on üliõpilastele eriti tunduv küsimusis, mis otsekohe neid puudutavad, nagu loengute ja eksamite korraldus, õpemaks jne. Mõnes teaduskonnas on eksamid koondatud viimastesse õpeaastatesse, kuna esimesel paaril õpeaastal ei ole eksamite andmine võimalik. See korraldus ei ole üliõpilaskonnas poolehoidu leidnud ja nimelt järgmistel põhjustel:

Läbivõetavate ainete hulk on teaduskondades õige suur. On selge, et kui eksamid on igal aastal, siis on võimalik pikaldasem, süstemaatilisem ja teadlikum teadmiste omandamine, sest väiksem on ainete hulk ja ka lähem nendega lõpuarve tegemise tähtaeg. Kui aga eksamid kõigis ainetes tuleb teha paari viimase õpeaasta jooksul, siis ei või töö tagajärjed nii head olla. Kuhjub kokku palju materjali, mille läbitöötamine on paratamata pealiskaudsem. Kui mõneks eksamiks tuleb läbi võtta mõni-tuhat lehekülge, siis muutub õppimine tahtmata teadmiste mehaaniliseks

omandamiseks. Ka ununevad sarnasel kombel omandatud teadmised rutem. Seepärast kaldub üliõpilaskonnas valitsev arvamine endise eksamite korraldusviisi poole, sest siis on teaduslik töö hõlpsam. Arvamine, et üliõpilased ise peaksid töö aastate järele ära jaotama, et kergendada eksami-eelseid töid, ei kummuta ettetoodud põhjendusi, sest esiteks tuleb enne eksami nii kui ni ained uuesti läbi võtta ja teiseks on juba inimese psühholoogia ükskord niisugune, et harva hakatakse tööga aegsasti peale.

Teine samm, mis on astunud ilma üliõpilaskonna arvamist küsimata, on õpemaksu kõrgendus 2500 margani semestris. See kõrgendus on üliõpilaskonnas ärevust sünnitanud. Ei ole ju vähe neid üliõpilasi, kes peost-suhu elavad, muretsedes raha kas juhusliku või alatise teenistusega, või laenudega. Senine õpemaks, 1000 mk. semestris, ei võinud veel suureks raskuseks olla. Uus aga lööb mõnegi üliõpilase eelarvesse augu, mille katmiseks jõud puudub, sest paljudel on kuu sissetulek uue õpemaksu suurune. Tuleb veel arvesse võtta, et peale õpemaksu on veel muid maksusid ülikoolis, mille tõttu õpemaks laiemas mõttes palju suurem on. Võib karta seepärast, et mõned üliõpilased on sunnitud ainelise kitsikuse tagajärjel ülikooli õpetöö katkestama.

Mainitud küsimused puudutavad otsekohe üliõpilasi, kuid üliõpilastel pole võimalust olnud nende otsustamisel kaasa rääkida, pole võimalust olnud neid oma st vaatekohast valgustada. Sarnane seisukord ei ole loomulik. Üliõpilaskonnal peab võimalus olema kaasa mõjuda temale nii suure tähtsusega küsimusis. Seepärast on otstarbekohane, et edustusele võimalus antaks oma edustaja kaudu ülikooli nõukogu koosolekuist osa võtta. See on tingimata tarvilik, sest sel viisil looksime tihedama ühenduse professuuri ja üliõpilaskonna vahel ja suudaksime kõrvaldada võimalikke lahkkelisid nende kahe poole vahel. On ju selge, et üliõpilaskond takistajaks ülikooli korraldamisel ei saa olla, sest kui ülikool ja ta korraldused on head, siis on nad head kõige pealt üliõpilasile; on nad aga halvad, siis on nad samuti kõige pealt halvad üliõpilasile. Ei ole seepärast põhjust keelduda täitmast seda üliõpilaskonna nõudmist. Ja tahaksin loota, et juba lähemas tulevikus avaneb üliõpilaskonnale võimalus osa võtta ülikooli nõukogu koosolekuist.

Peale mainitute on veel üks küsimus, mis üliõpilaskonnas meeli elevil hoiab. On nimelt jutud liikumas, et üliõpilasmaja tahetavat võtta riigiarhiivi alla. Mõistagi kannataks selle ülevõtmise all kõige pealt üliõpilaskond. Praegu asetub üliõpilasmajas üliõpilaste köök, kus lõunaid odavate hindadega antakse; asub üliõpilaskonna edustus ja muud üliõpilaskonna organisatsioonid. Kõik need asutused jääksid tänavale. Seepärast loodab üliõpilaskond kindlasti, et ta huvid leiavad tarvilise tähelepanu ja kaitse.

Ma puudutasin paar küsimust, mis meil, üliõpilasil, esiplaanil asub, mis meile tähtsamad. Ülikool on praegu veel kujunemise perioodis ja ei suuda seepärast veel kõiki nõudmisi rahuldada. Kuid et ta tõuseks tälesti ajanõuete kõrgusele, et ta tõesti muutuks meie rahva valgusallikaks, on tarvilik professuuri ja üliõpilaskonna tihedat kaastööd, vastastikune mõistmine, sulamine ühiseks suureks pereks, sest ainult sel tingimusel on meie töö tulemusrikas. Seepärast astume üheskoos ja käsikäes Eesti kultuurilist rada, vastu parematele aegadele, selgemale tulevikule.

Tallinna tehnikumi õpilaskonna esituse 1920|21 tegevusaasta ülevaade.

Vaadeldes tehnikumi õpilaskonna esituse tegevust möödäläinud õpeaastal, peab tahes ehk tahtmata tunnistama, et vähe suudetud korda saata neist ideedest ja kavatsustest, mis üles võeti. Et selle asjaolu üle selgusele jõuda, püüan anda lühikese ülevaate esituse tekkimise ja tegevuse üle.

Et tehnikum sisuliselt töötab kõrgema koolina, olgugi et tema sarnasena tunnistatud ei ole, ja et igas kõrgemas õpeasutuses, praegusel ajal isegi keskkoolides, on omad organisatsioonid, kes terve õpilaskonna huviseid kaitsevad, otsustas ring õpilasi, eelpool toodud asjaolusid silmas pidades, üldkoosoleku kokku kutsuda õpilaskonna organiseerimise küsimuse lahendamiseks.

Oktoobrikuu algul 1920. a. peeti direktori loaga esimene õpilaskonna üldkoosolek ära, kus selle kokkukutsujate poolt põhikirja kava ette kanti. See harutati, parandati koosoleku poolt ning võeti järgmisel üldkoosolekul lõpuliselt vastu. Põhikirja järele valiti igast osakonnast kaks esitajat, kes enesest moodustas 18 liikmest koosseisva tehnikumi õpilaskonna esituse. Esituse juhatuse valiti järgmised õpilased: esimees Liiband, kirjatoimetaja Ahmann, laekahoidja Juuse, abiesimees Visman ja abikirjatoimetaja Oja. Peale selle valiti teisel üldkoosolekul ka revisjoni komisjon järgmises koosseisus: Pikson, Einbaum ja Bollmann. Üldkoosolekul vastu võetud põhikiri saadeti tehnikumi juhatusele kinnitamiseks.

Sellest ajast peale algas pikk vaheaeg esituse tegevuses. Tehnikumi juhatuse poolt saadeti mitmel korral põhikiri esitusele tagasi paranduste tegemiseks ja tegevuse piiramise mõttes ümbertöötamiseks. Seejuures soovitati asutada õpilaskonna esituse asemel mingisugust seltsi või organisatsiooni, mille asutamiseks võiks käsitada „Riigi Teatajas“ kuulutatud seltside üldpõhijooni. Kõigis neis põhikirja teisendites, mida esitus tehnikumi juhatusele kinnitamiseks ette pani, oli tehnikumi juhataja esitaja arvamise järele mingisugune „nõukogudemaa maik man.“ Sarnane seisukord mõjus rusuvalt esituse tegevuse peale ja tekitas esituse koosolekutel pahameelt ja pikemaid arutusi.

Juba tekkisid teised valusad küsimused päevakorraks. Oli tarvis lähemas tegevuskavas dotsentide loenguid paljundada, sest oli võimata väljamaalt (Saksamaalt) õperaamatute tellimine — esiteks ei ulatanud see esituse võimesse ja teiseks oli esituse ainealine seisukord — null.

Ainealine seisukord paranes, kui esitus korraldas esimese piduõhtu. Asuti täie hooga loengute paljundamisele (shapirografeerimise teel) neist õpeainetest, milledest dotsentidelt materjali saadi: paljundati kõrgem matemaatika, algebraline analüüs, staatika, tugevusõpetus I, alam geodeesia ja teised, mis kohe müügile anti. Tagajärg oli rahuldav. Kuid sellegi peale vaatamata tundus esitusel „kibe raha puudus.“ Palju raha jäi müümata loengute alla. Esitus korraldas teise piduõhtu, mis seekord aineliselt paremini õnnestas, kui eelmine. Esitus sai majanduslikult paremale järjele. Järgmisel koosolekul võeti spordiosakonna põhikiri vastu ja lubati viimasele 5000 marka krediiti spordiabinõude muretsemiseks.

24. oktoobril 1920. esituse koosolekul läbi vaadates T. tehnikumi programmi nõudeid õpilaste sisseastumisel ja võrreldes kõrgemate õpeasu-

tustega nii kodu- kui väljamaal, leiti, et tehnikumi võetakse vastu keskkooli lõpetajaid ehk sellele vastava haridusega isikuid, nagu see igas kõrgemas õpeasutuses on. Tehnikumis tuleb vähemalt kolm aastat intensiivselt õppida ja tema programm on osalt ühtlane endiste Vene tehniliste kõrgemate koolide (politehnikumide) omaga. Tema lõpetajad omandavad tegelise inseneeri nimetuse. Eelmist arvesse võttes, otsustas esitus paluda tehnikumi juhatust selleks samme astuda, et tehnikumi õpilased saaksid seaduslikul teel üliõpilasteks nimetatud.

Selgituseks võib olla järgmine näitus: ühe ja sellesama keskkooli lõpetajad astuvad Tartu ülikoolis kes füüsika, matemaatika ehk keemia teaduskonda, kes jälle T. tehnikumi tehnilise keemia osakonda. Kolmeaastase õpimise järele on mõlemad hariduse omandanud, — esimene kõrgema, — teine aga teadmata, missuguse. Õpeajal loetakse esimest üliõpilaseks, teist aga mitte.

See sooviavaldus anti tehnikumi juhatusele ära. Sellejuures toonitati, et see vormiliselt paljudes asjades seltskondlikus elus kaasa mõjub ja praegune seisukord tehnikumis õppijatele arusaamatust sünnitab. Vastust oodati pikemat aega ja oodatakse tänani.

Läinud aasta suvel teatati suusõnaliselt tehnikumi juhatuse poolt, et kuulajate nimetuse muudatus pole läbi läinud, tehnikumi hoolekogu mitteinõusolemisel, ilma et põhjustest oleks meile teatatud.

Muu seas pööras esitus otseteed haridusministeeriumi poole järelepärimisega, missugust õpeasutust kujutaks Tallinna tehnikum haridusministeeriumi seisukohalt vaadates. On ta keskkool, või kõrgem tehniline õpeasutus. Sarnane seletuse pärimine haridusministeeriumilt paistis tehnikumi juhatusele lubamata nähtusena esituse poolt ja vastuseks sellele suluti esituse tegevus peaaegu täieliselt.

Esituse põhikirja kinnitamine viibis ja viibis. Viimaks ometi, aprillikuu algul 1921., anti põhikiri suurte kärpimistega esitusele tagasi, märkusega, et niisugusel kujul tehnikumi juhatuse esituse põhikirja võiks kinnitada. Järgmisel esituse koosolekul sooviti seda kärbitud põhikirja täiendada punktiga, et esitusel on õigus semestri jooksul kord õpilaskonna üldkoosolekut kokku kutsuda, tegevuse informatsiooni suhtes, missugusest muudatusest tehnikumi juhatusele teatati, kuid lõpulist otsustavat vastust selle üle pole senini saadud.

Aprillikuu algul pööras esitus direktori poole, Saksamaalt õpeabinõude ja raamatute tellimise suhtes. Sellele tuldi vastu ja tellitud õpevahendid jõudsid sügiseseks õpetöö alguseks kohale. Peale kevadise semestri lõppu ja õpilaskonna laialivalgumist jäi esituse tegevus seisma.

Vahepeal, kevadisel semestril, peeti õpilaskonna üldkoosolek üldmütsi küsimuse lahendamiseks, kus üldmüts tarvilikuks tunnistati. Kavandi lõpuliseks väljatöötamiseks valiti segakommisjon (organiseeritud ja organiseerimata õpilastest ja esituse liigetest). Mitmesuguste kaalumiste tagajärjel, mille peapõhjuseks oli tehnikumi selgusetu seisukord — kas on ta kõrgem kool ja ta kuulajad üliõpilased või mitte — lõpetas komisjon tegevuse, ilma et üldkoosolekule aruandega oleks esinenud.

Möödaläinud suvel töötas sellekohane komisjon ka esituse kodukorra välja, missugune sügisese semestri algul esituse poolt vastu võeti ja kinnitati.

Juunikuu algul saadi Tartust „Üliõpilaslehe“ toimkonnalt teadaanne, et nimetatud leht saaks avaldama kirjutusi tehnikumi ja tema õpilaskonda puutuvate küsimuste üle tingimisega, et tehnikumi õpilaskond toetaks lehte teatud arvu eksemplaaride tellimisega ja kaastööga. Et „Üliõpilaslehel“ kui õppiva akadeemilise noorsoo häälekandjal mõju on laiemates seltskondlikkudes ringides, otsustas esitus ettepanekut igapidi toetada ja teatas sellest „Üliõpilaslehe“ toimkonnale. Kuid suvise vaheaaja tõttu ei olnud võimalik kaastööd saata.

Lõpuks, kokku võttes esituse möödaläinud õpeaasta tegevust, tuleb konstateerida, et esituse peasiht oli tehnikumi õpilaskonnale juriidiliselt saavutada kõrgema tehnilise õpeasutuse õpilaste nimetust ja õigusi. Selles peaks terve õpilaskond ühel meelel käed külge panema ja kaasa töötama. Toetuse saamiseks tuleb pöörata ka Tartu üliõpilaskonna poole „Üliõpilaslehe“ kaudu.

Võib olla, et esitus faktiliselt möödaläinud õpeaastal vähe on suutnud korda saata, ometi on ta püüdnud teha, mis võimalik, mida tõendab eelpool toodud kirjeldus. Ei tohi ära unustada raskusi, millega tuli võidelda.

Peame meeles pidama, et ei millegist uut luua raskem on, kui vanal kindlal alusel töötada.

—rr—

Tallinna tehnikumi tehnilise keemia osakond.

Tehnilise keemia osakonna ülesandeks on ette valmistada tegelikke insoneere-keemikuid, andes neile tarvilist teoreetilist ja praktilist haridust.

Osakond algas õpetegevust sügisel 1920. a. Dekaaniks on algusest peale olnud cand. chem. J. Annusson. Õpejõududeks on: prof. F. Dreyer (praegune riigi kesklaboratooriumi juhataja), dots. K. Loskit ja Mühlmann. Teised õpejõud on ühised tehnikumi vastavate osakondadega.

Käesoleval ajal töötab osakond kolme semestriga. Kuulajate õpilaste üldine arv — 23, neist vanemal semestril 7.

Kursus kestab 3. aastat ning jaguneb 6 semestriks, mille kestvusel läbi võetakse järgmised õpeained:

Trigonomeetria, analüütiline geomeetria, kõrgem algebraline analüüs, kujutatav (projektiivne) geomeetria, peast joonistamine, tehniline joonestamine, füüsika, elektrotehnika algõpetus, mineraloogia, geoloogia, metallide sulatamine ja valamine, anorgaaniline keemia, orgaaniline keemia, analüütiline keemia, keemiline tehnoloogia, füüsikaline keemia, elektrokeemia, keemia erikursus, tehniline füüsika, keemia tööstuse ettevõtete sisseseadmine ja kasutamine, rahvamajandus, ärikirjad ja arvepidamine, tervishoid.

Praktilised tööd (30 tundi nädalas) saavad dotsendi juhatusel tehnikumi keemia laboratooriumis tehtud.

Laboratooriumi sissesead, mis Saksamaalt telliti ja mille viimane saadetus hiljuti pärale jõudis, on kaunis täieline, tehnoloogiline osa veel täielisem, kui Tartu Ülikoolis.

Läinud semestritel töötasid õpilased riigi kesklaboratooriumi juures, milleks seal sellekohane tuba renoveeritud oli. Nimetatud ruum aga, samuti

reaktiivide ja tarviliste katseabinõude puudus, ei võinud õpilasi ega ka õpejõude rahuldada, mispärast mõned õpilastest tehnikumist eemale jäid.

Nüüd, mil laboratoorium täiesti kõigile ülesseatud nõuetele vastama saab ja mil korda läks tublit õpejõudu — end. Peterburi politehnikumi prorektori — leida, on tehnikumi tehnilise keemia osakonna tulevik kindlustud. Kõik eeldused on selleks olemas, et temast Eesti tööstusliku keemia teaduse taimelava kujuneb, kus praktilise keemia laialilaotajad ja edendajad valmivad. Selleks asub õpeasutus riigi tööstuse tsentrumis ja kesklaboratooriumiga ühes asupaigas — linnas.

Praktilis-tööstusliku keemia õpeasutus ja nende teaduste lähtekoht võib ainult Tallinnas olla. Sellepärast, tehnikumile akadeemilise osa juure-avamisega, milleks Riigikogu riigieelarve arutamise puhul oma soovi avaldas, teostatakse ainult keemia osakonna peale pandavaid õigustatud lootusi, missuguse kõigiti tarviliku ja mõõdapääsematu kavatsuse realiseerimist ootavad kui õpilased, samuti Eesti tööstuse arenemisest huvitatud olijad.

Tehnikumi politehnikumiks moondamise eeltöödega rutatagu!

J. M.

Ülikooli teated.

Tartu ülikool

on Prantsuse Société de Physique liikmeks vastu võetud.

Teadaanne stipendiaatidele.

Tartu ülikooli valitsus teatab, et üliõpilased stipendiaadid, kes sügissemestril 1921. a. ülikooli määrsummadest stipendiumid said ja tuleval kevadsemestril 1922. a. soovivad stipendiumi edasi saada, peavad ülikooli valitsusele sellekohased sooviavaldused sisse andma, mille juure lisatud olgu teaduskonna tunnistus nende edasijõudmise kohta möödaläinud semestril.

Toetus Eesti panga puhaskasust Tartu ülikooli bioloogia jaamale.

Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal 14. dets. 1921. a. „Eesti panga 1920. a. puhtakasu ülejäägi jaotamise kohta“ on haridusministeerium Eesti panka palunud Tartu ülikoolile määratud bioloogia jaama sisseseadeks Kihelkonna rannikul 100.000 mk. ja bioloogia jaamas töötavatele üliõpilastele toetusraha 50.000 mk. Tartu ülikooli valitsusele välja maksta.

Kuresaare linna auhinnad üliõpilasauhinna tööks.

Kuresaare linnavolikogu on määranud 10.000 Emk. 1922. a. auhinnaks paremate tööde eest auhinna aine üle „Kuresaare tervismuda füüsikaalsed omadused.“

Auhinna tööd.

Kirjastusühisus „Loodus“ on määranud 2 auhinda à 5000 mk. auhinnaks tööde eest: 1) „Vagula ja Tamula järvede plankton“ ja 2) „Kodumaa piiratud veekogu vetikad“.

Eesti apteekrite selts

on 2 auhinda à 5000 m. määranud auhinnatöödeks ainete üle:

1) Suurte farmanogeograafiliste kaartide valmistamine põhjamaa kui ka Kesk-Euroopa vahemeremaade ja Aafrika droogide piirkonna kohta, sellekohaste seletustega.

2) Suurte farmanogeograafiliste kaartide valmistamine Põhja-Ida-Aafrika — Araabia — Persia — Lõuna-Asia — Hiina — Jaapani, Põhja-Kesk- ja Lõuna-Ameerika kui ka Austraalia ja Uuemeremaa droogide piirkonna kohta, sellekohaste seletustega.

Pärnu linnavalitsuse stipendiumid ülikooli juures.

Pärnu linnavalitsuse poolt on 1922. a. peale Tartu ülikooli juure määratud 3 stipendiumi à 10.000 m.

Ülikooli stipendiaat Dr. phil. H. Bekker

on ülikooli valitsuse poolt määratud geoloogia kabineti korraldustööde tegemiseks ajutise abijõuna, arvates 1. jaan. s. a.

Stud. agr. N. Roose

on ülikooli poolt taimekasvatuse instituudi abijõuks edasi jäetud 1. jaan. kuni 1. maini 1922. a.

Ülikooli apteegi juhatajaks

on valitud prov. Jaan Bernhard. Hra Bernhard on sündinud 1877. a., keskhariduse omandas Pärnu gümnaasiumis, omandas 1904. a. Moskva ülikoolis proviisori kraadi, on mitmes apteegis Venemaal tegevuses olnud ja viimasel ajal Ferreini keemilises vabrikus farmatseutilise osakonna juhatajana tegutsenud. Mineval juunil sõitis hra Bernhard optandina kodumaale.

Smolnõi instituudi lõpetajad õigustatud Tartu ülikooli sisse astuma.

Haridusministeerium seletas, et Smolnõi instituudi lõputunnistus tuleb ülikooli vastuvõtmisel veneaegsete tütarlaste-gümnaasiumide lõputunnistuse vääriliseks lugeda ning nende omanikkudelt neidsamu täienduseksamid nõuda, kui veneaegsete tütarlaste-gümnaasiumide lõpetajatelt.

29 uut arsti.

Laupäeval, 17. det. m. a. anti 29 arstiteadusekonna lõpetajal arsti-diploomid kätte. Arstiasme omandasid järgmised isikud: Valter Assmuth, Paul Berkovits, Mooses Brodovsky, Evald Busch (cum laude), Gottfried Dunkel, Verner Grabherr, Ernst Hubel, Johannes Imelik, Konstantin Karo, Jakob Kropmann, Viktor Crull, August Kuldsepp, August Laas, Gustav Lepasson, Itsik Levin, Elmar Liblik, Paul Mikk, Eduard Neumann, James Raukas, Herman Rubin, Paul Ruus, Rudolf Sääsk, Jaan Sikk, Robert Linta, Artur Tamm, Joosep Vestimets ja Isaak Volov.

Õigusteaduskonna lõpetanud

on I järgu diplomiga Heinrich Jõhvikas, Aldin Adler, Erich Thomson ja Ottomar Lillenthal ja II järgu diplomiga — Robert Treikelder.

Üliõpilasmärgi asjus.

Üliõpilaskonna edustuse poolt moodustati komisjon, kelle ülesandeks jäi üliõpilaskonna välistähtsuse väljatöötamine. Peale mitmekülgset kaalumist jäi komisjon peatama Soome üliõpilasmütsikujulise mütsi juure, valge lagipõhja ja tume-sinise

äärega. Põhjus, miks valiti Soome üliõpilasmütsi vorm, oli: sümboliseerida Soome-Ugri rahvuste kuulumist ühisesse peresse.

Üliõpilasmütsi ette on kavatsatud eri-üliõpilasmärk, mille kandmine oleks võimalik ka rinnas. Kuid ses asjas ei ole komisjonil võimalik veel olnud valikut teha, sest et oli liig vähe kavandid esitatud. Seepärast pööras komisjon mõnede kunstnikkude poole palvega valmistada mõned üliõpilasmärgi kavandid. Kuid seda on vähe. Üliõpilased peavad ise siin appi tulema ja esitama rohkem kavandid, sest mida suurem väljavalik, seda õnnestavam võib olla valik. Üliõpilaskonnas leidub küllalt isikuid, kellele maalikunst võõras ei ole. Nii mõnigi neist võiks sattuda õnneliku mõtte või kombinatsiooni peale ja anda seega üliõpilaskonnale kauni ja omapärase märgi.

Komisjon kaldus arvamisele, et märgiks peaks olema ülespoole pikergune tammevannik kandlega. Kuid siiski jääb igale täieline kompositsiooni vabadus.

Kaasvõitlejad! Üliõpilaskonna välismärk on kõige pealt meie endi asi. Meie ise peame seepärast ta loomises kõige suuremat agarust üles näitama. Seepärast valmistage kavandid rohkel arvul ja mitmekesiseid ja saatke nad lähemal ajal komisjonile ära järgmise aadressi järele: Tartu, Hetseli t. 1. Üliõpilaskonna edustuse üliõpilaskonna välismärgi väljatöötamise komisjonile.

Väljaandja Üliõpilaskonna Edustus. -- Vastutav toimetaja: Karl Peterson.

Toimkonna juhataja: Jüri Sammul.

Sekretäär: Alfred Koort.

Tegev toimetaja: J. Albreht.

Tartu Üliõpilaskonna Edustuse kirjanduskogus

on järeljäägid üliõpilaste kirjandusest, mis müügile tulevad.

Saada on:

„Üliõpilaste leht“ 1914, 1915 ja 1916 aastakärgud, 8 nr. nr. iga aastakäik, à M. 10.— üksik number. Terwe komplekti hind M. 240.—, üksik aastakäik M. 80.—.

„Üliõpilaste leht“, 1920 aasta väljaande nr. nr. 1, 2 ja 3 à M. 20.—, kogu hind M. 60.—.

Eesti üliõpilaste poliitilise agitatsiooni-büroo väljaanded (1917. a.):

- 1) Cand. hist. E. Asson. Venemaa vana kord ja tema kukutamine. M. 25.—.
- 2) H. Kruus. Eesti poliitiliste erakondade programmid. M. 20.—.
- 3) H. Kruus. Vene ja Eesti poliitiliste erakondade programmid. M. 30.—.
- 4) Ed. Vilde. Demokraatlik kasvatus. M. 15.—.
- 5) H. Kruus. Rahvusautonoomia. M. 20.

Kõiki eelpoolnimetatud raamatuid saab — isiklikult ära viies — Tartus, Üliõpilasmaja, tuba nr. 12, igapäev kella 12—13 ehk posti kaudu tellides (Tartu, Üliõpilastelehe toimkond) järelmaksuga.

Terve kogu hind M. 410.—

Tartu Üliõpilaskonna häälekandja

„Üliõpilaslehe“

I aastakäigu (1921. a.) sisu.

Nr.	Juhtkirjad ja artiklid:	Lhk.
1	V. Ernits: Soome üliõpilaskonna lauljatele.	1—2
1	Toimkond: „Üliõpilaslehte“ uuesti välja andma hakates.	2—4
1	Verner Liik: Caveant consules!	9—10
1	Lauri Kettunen: Karskusaate asi on rahvusaate asi	11—12
2	J. Rosenthal: Eesti üliõpilaste karskusühendus	8—11
1	J. Raa: Vaba tööväli.	12—14
1	Juhan Vaabel: Elu ootab	14
2	** : Üks eesmärk	11—12
2	J. W.: Kuristik kasvab	1—3
7—8	J. W.: Üliõpilased ja korteriküsimus.	22—23
2	J. Albreht: Eesti üliõpilaskonna teened Eesti vabadus- võitluses pärast Vene revolutsiooni	3—5
3—4	„“	8—11
2	A. L.: Meie ülikool ja naisüliõpilased	6—8
3—4	Prof. L. Pussep: Mõtteõlgutused. Ülikool, professorid ja üliõpilased	1—7
3—4	Ins. N. P.: Preisi kõrgemad eri-õpeasutused uuenduse eel.	12—14
9	„ Küsimuse käsitus ja kõrgema tehnilise kooli ning tööstuse käsikäes töötamine Ameerikas inseneeride koolitamises.	13—16
3—4	K. Lagos: Alma mater Tartuensis I	23—16
5—6	„ „ II	18—20
11	„ „ III	4—15
3—4	H. Laretei: Majandusteaduse õppimisest	26—30
5—6	„ Psühotehnika kabinett	4—11
7—8	„ Katkendid Tartu ülikooli algajalt I	1—6
12	„ „ II	3—5
13	„ „ III	3—7
12	„ Üliõpilaskonna majanduslikud ettevõtted	1—3
12	„ Ülikooli korraldused	10—12
10	Mittekorporant: Mõnest päevaküsimusest üliõpilaskonnas	12—15
5—6	A. Audova: Aatelsele täiendumisele.	1—4
5—6	** : Kaubandusosakonna toetamisele	12—14
5—6	V. A.: Kas üliõpilased logelevad.	14—18
5—6	A. J.: Uute fakulteetide asutamisest	20—21
7—8	Eradotsent W. Freymann: Filosoofia Tartu ülikoolis	6—12
9	„ „	4—8
12	„ „	6—10
14—16	„ „	14—26
7—8	H. S.: Intelligenti ülesanne rahva elus	12—14
7—8	Arnold Susi: Edustuse tegevusest läinud õpeaastal.	19—22

Nr.		Lhk.
10	Arnold Susi: Üliõpilaskonna Edustuse lähemast töökavast	1—3
14-16	" Eesti kultuurilise iseseiswuse saavutamine.	31—33
14-14	A. Susi kõne	36—37
9	K. Keerberg: Tartu ülikooli reorganiseerimise puhul .	1—4
9	Korporant: Mõnest päevaküsimusest üliõpilaskonnas .	8—12
9	Jurist: Meie ülikooli õigusteaduse osakond.	12—13
9	Dr. Grünwald: Kas oleks kohane üldine müts kogu Eesti üliõpilastele.	19
10	Richard Övel: Rahvusvahelisest üliõpilasorganiseerimisest	3—12
14-16	" Kontakti loomisest meie üliõpilaskonna ja väljamaa vahel	11—14
11	A. Tammann: Eesti kõrgema haridusega intelligentsi tuleviku-väljavaadetest	1—4
12	E. Kubjas: Karskustöö sihtjooned.	12—17
12	J. H.: Õpemaks Tartu ülikoolis	17—18
13	Kaarlo Teräsvuori: Tartu ülikooli taimebioloogia katsejaam	7—10
13	Stud. phil.: Mõnda meie ülikooli filosoofia teaduskonnast.	11—12
13	"Üliõpilaslehe" T. tehnikumi toimkond: Tallinna tehnikumi õpilaskonna tervitus	1—2
13	P. T—lev: Tallinna tehnikum	14—16
13	X.: Muusikaline ettekanne	17—18
14-16	Sisukamale ja hoogsamale tegevusele uuel-aastal	1—2
14-16	J. Leppik: Tartu ülikooli aadressi edasiandmine Montpellier arstiteaduse fakulteedile	26—30
14-16	—rr—: Tallinna tehnikumi õpilaskonna esituse 1920./21. tegevusaasta ülevaade.	38—40
14-16	J. M.: Tallinna tehnikumi tehniline keemia osakond .	40—41
	Fõljetonid:	
13	Ni: Herra Wilvill, ehk: „elu on teisiti!“	13—14
14-16	Ni Ni: Metsiku palve uue-aasta lävel	33—36
14-16	H. L.: Läänud aasta	6—10
	Üliõpilaselust muil rahvastel:	
1	—l: Soome „Ylioppilaskunnan Lauljate“ kontsert „Vanemuises“	7
1	** : Soome külalised Tartus.	8
3—4	J. Dunkel: Ameerika ülikoolist ja üliõpilaselu avaldustest.	14—22
7—8	H. Laretei: Saksamaa üliõpilaskonnast	14—19
	Ajakirjanduse ülevaade:	
3—4	** : Soome üliõpilaste laulukoori Tartus viibimise järelkaja.	7—8
	Sport:	
1	** : Eesti üliõpilaskonna kevadised spordi-võistlused .	14—15
1	A. Teeveer: Üliõpilaste spordist ja üliõpilaskonna spordivõistlustest	15—20
2	" Üliõpil. s. „Sporti“ ja kooliõpilaste koon-datud komandute vaheline jalgpalli võistlus 23. mail	18

Nr.		Lhk.
7—8	Dr. H. Jürgenson: Spordist üliõpilaskonnas	27—33
10	***: Üliõpilaskonna kergejõustiku võistluste tagajärjed	19—20
Üliõpilasorganisatsioonid:		
2	Aug. Eslas: Akadeemiline põllumajanduslik selts.	13—14
2	***: Tartu ülikooli juures asuvate akadeemiliste korralduste ja üliõpilasorganisatsioonide nimestik ja adressid	14—15
10	** : Muusika sektsiooni koosolek	17—18
10	P. Kuusik: Näitesektsioon	18
1	** : Üliõpilaskonna Edustuse tegevuse ülevaade	4—6
11	—us: Üliõpilaskonna Edustuse koosolek 21. okt. s. a.	15—17
12	„ Üliõpilaskonna Edustuse koosolek 16. nov. s. a.	19—20
13	„ Üliõpilaskonna Edustuse järjekorraline koosolek.	19
12	—l—: Üliõpilaskonna Edustuse järjekorraline koosolek.	18—19
12	—as: Üliõpilaste karskusühing	20—21
2	Ülikooli teated	15—16
3—4	„	30—33
5—6	„	22—23
7—8	„	24—27
9	„	16—18
10	„	15—16
11	„	20—21
12	„	20
13	„	14—22
14—16	„	41—42
Stipendiumid:		
2	H—al: Tartu ülikooli stipendiumid	16—17
5—5	** : Stipendiumid	25—33
Õiendused:		
2	„Üliõpilaslehe“ toimkonnale	13
5—6	Õienduseks.	23
11	Järgmine õiendus.	17
11	Prof. J. von Kenneli õiendus.	18—20
Üleskutsed:		
2	Tähelepanemiseks Venemaal viibivatele Eesti soost akadeemilise pere liigetele	12
7—8	Üleskutse Eesti lauluseltsidele	33—34
10	Üleskutse üliõpilastele	16—17
12	S. Talvik: Tähelepanemiseks kodumaa arstidele ja teistele.	21—22
14—16	Üliõpilasmärgi asjus	42—43
Surmasõnumed:		
1	Dulce et decorum est pro patria mori!	3
Trükivead:		
9	Tähelepanud trükivead „Üliõpilaslehes“ nr. 7-8	20
13	„ nr. 12	22

Kirjastus „ODAMEES“

Tartu, Promenaad 7-a.

„Odamehe“ uuem kirjandus:

- A. Alle: Carmina barbata (Habemikud laulud) R. Paris'e frontispis. Ado Vabbe kaas. Osa väljaandest Saksa, osa Soome paberil.
- O. Luts: Harald tegutseb. Novell.
- A. Kivikas: Jüripäev. Romaan. 264 lhk.
- A. Kivikas: Verine väits. Novell. „Tähisto“ seeria. Trükit Saksamaal.
- A. Kivikas ja A. Roosileht: Lumimemm. Piltidega lasteraamat. Trükit Saksamaal.
- A. Kivikas ja A. Roosileht: Nõuandja. Piltidega lasteraamat. Trükit Saksamaal.
- Fr. Tuglas: Marginaalia. Mõtted ja meeolud 1906—1921. Sada laastu. A. Roosileht'i värvil. kaas. Soome paberil.
- Fr. Tuglas: Villiam Shakespeare. Essee.
- Fr. Tuglas: Eesti uuem ilukirjandus. Ülevaade.
- Ilo XI. Kirjanduslik album-kuukiri. Toim. Fr. Tuglas. Sisu: E. Nukk: Trioletid Amorille, J. Barbarus: Kolm luuletust; Fr. Tuglas: Hingede rändamine, H. Lesson: Kevadhulkur, K. Skalbe: Libahunt, P. Rozit: Karl Skalbe, H. Sepp: Vana Saksa raamatu illustatsioon; seitse reprod. vanust Saksa illustatsioonest. Osa välj. Soome kirjutuspaberil, osa paksul kartongil.
- Ilo XII. Ilmus jõuludeks 1921. Sisu: H. Adamson: Lilletar ja luuletai; Fr. Tuglas: Proloog, Aino Kallas: Gerdruta Carponai, M. Jürna: Kaks vaatust draamast „Idee“, A. Gide: Titür; A. Kivikas: Fjodor Dostojevski, J. Semper: Lahtised lehed; Toimetajalt ja väljaandjalt; üks reprod. A. Grinjeffi töist ja viis reprod. A. Roosileht'i töist. Osa Soome kirj. paberil.
- Jõulu-laulud segakoorige. Toim. P. Ilves.
- A. Kallas: Kui pisarad kõnelevad. Jutlused ja laulud. A. Roosileht'i kaas.
- A. Marfeldt: Koolimajade plaanid. Trükit Saksamaal.
- E. Kikas: Ladina k. grammatika.
- E. Kikas: Ladina k. lugemik.
- J. Koppel: Aritm. ülesannete kogu.
- Ado Grenzteini võitlus Jaan Tõnissoniga. E. ajaloo arhiiv I.
- F. H. Burnett: Little Lord Fauntleroy. Piltide ja Inglis-Eesti sõnastikuga.

Ilmus:

- E. Neumann: Esteetika süsteem.
- H. Bekker: Andmed Pühajärve uurimisest I. Piltide ja kaartidega.
- A. Vaga: Viru väerind Eesti vabadussõjas.
- И. Свѣрѣяннѣ: Громокипящія кубокъ.
- E. Ajaloo arhiiv II. (Ärkamisaja dokumendid).
- M. Reid: Pääta ratsanik. Rahvaraamat. Üle 20-ne A. Roosileht'i pildiga.
- J. London: Kahe näoga mees. Rahvaraamat.
- A. Gailit: Idioot. Novellid. A. Vabbe ilust.
- E. Kikas: Ladina-Eesti sõnastik.
- J. Koppel: Aritm. ülesannete kogu.
- Hundipoja käsiraamat.
- Ole valmis IX—X.

„Odamehe“ raamatukauplus Tartu, Promenaad 7-a.

Eesti Kirjandus. Saksa kirjandus paremas valikus. Uuem Vene kirjandus. Kirjutusmaterjal. Kantselite varustamine. Õpeabinõud. Võetakse tellimisi Saksa Kirjanduse pääle vastu ja täldetakse kiiresti. Väljamaa kirjandus odavam kui mujal. Hinnakirjad hinnata. Eesti kirjandust võib postijäreilmaksuga telli.

**65 aastat
on
„Postimees”**

poliitilise, kultuurilise ja majanduslise iseseisvuse aate eest

võidelnud

ja selle aja sees tõsise rahvusliku häälkandja ja loetavama ajalehe aukoha

võitnud.

Tõsise ja rohke-päärtuslise sisuga ajakirjanduse sõbrad loevad ainult

„Postimeest”.

Kas olete „Postimehe” juba tellinud?

„Postimeest“ võib tellida igast postkontorist; igas linnas ja alevis on tellimise vastuvõtmise kohad.

Peatalitus Tartus, Rütli tän. nr. 9.

K. Kaart'i ja A. Pedel'i

rohukauplus

üle wiidud Rüütli tänavast nr. 6

Promenadi tän. nr. 7, Tartus.

Chemicalia,

Cosmetica,

Parfümeria,

Arstimise abinõud

j. n. e.

En gros & en détail.

Suures väljavalikus alati saada:

kõikaugusi
porste (omast vabrikust),
juustu, põid,
koorejuustu (sisseveokaup),
konserve,
kilu, karpides ja puhastatult,
suitsukalu,
salatid,
maitseained,

likööre,
napse,
veine.

} parematest
vabrikutest.

Tellimisi
täidetakse igal ajal

Hans Luiga

Tartus, Kütüni tän.
nr. 1, tel. 2-03.

Kõigis teaduskondis
tarvilikud
õperaamatud
saada
J. G. Krüger'i
raamatukaupluses.

Kaubamaja

D. MIRVITZ & POJAD

Tartus, Raatuse tänav nr. 6,
omas majas, äritelefon 3-83.

soovitab mõõdukate hindadega:

Emaljeeritud
Raud
Allumiinium
Plekk
Nikkel
Portselaan
Fajans
Klaas

} kodu- ja köögi-
tarbeks.

Elektrivalgustuse materjaalid.
Rohupudelid igas suuruses.

Üliõpilastele 5%-line hinna-
alandus ostusummade pealt
üle 500 marga.

J. Möttus

Tartus, Kütüni tän. nr. 6

Ladus:

Kummikaubad,
Parfümeeria-,
Kosmeetika- ja
Toalett-artiklid.

Tartus, Suurturg nr. 4.

Soovitab suures väljavalikus mõõdukade hindadega :
rahataskuid, aktimappe, reisisumadane, moodsaid naisterahva-käekotte ja kõiksugu peenikesi nahakaupe.

Noodid.

———— Suur väljavalik ————
klaveri ja laulu noota,
operetist Silvast kõik ilusamad №№. Klaveri koolid ja harjutused suures valikus.
Noodi kaupl. Harju tän. 39, M. MICHEL.

Soovitame rikkalikus valikus, mõõdukate hindadega :

pesu, kaelasidemeid, trakse, villaseid spordiülikondi, turnitrikoosid, sukke, sokke, kindaid j. m. moodu- ja pudukaupa.

Ladus alati kõige uuemad hooaja kaubad.

Vennad Lepp,

Kaubahoop 2, tel. 4-81.

Kasuka-, palitu- ja ülikonna-,
naisterahva villast ja siidi
kleidi- igasugust pleegitud
ja pleekimata pesu-

riiet

soovitame

suures väljavalikus mõõduka hinnaga

Tschernov, Luksep & Ko.

Tartu, Kaubahoov nr. 6—7.

Telefon 156.

V. Raudsepp'a koloniaalkauplus

==== Promenadi tän. nr. 2 ====

soovitab

kohvi, kakaod, teed, kilu, shprotte, sardiine, veine,
likööre, likööri siirupit, essentse ja muid delikatess-
ja toiduaineid.

**Rohke läbimüügi tõttu alati värsked taga-
varad ladus.**

Hinnad mõõdukad. — Teenimine korralik.

Däevapildikoda

Armin Lomp & Ko

Tartus, Vana tän. nr. 6, tel. 2-53

valmistab kõiki pildistustöid.

Saada arstide kongressi kogupilt.

F. Harkmann'i

riidekaupluses,

Tartus, Kõuni tän. 3,

kõnetraat 3-86

rikkalikum sise- ja väljamaa

riidekaupade

väljavalk.

Hinnad mõõdukad.

Tartu shokolaadi- ja
kompvektivabrik

(kõige vanem ja täielikum Lõuna-Eestis)

Roman Gutmann

Asutatud 1905. aastal.

Vallikraavi tän. 0-a.

Soovitab: tahvelshokolaadi, täidetud ja täitmata shokolaadi kompvekke, martsipaani, karamelli (paberis ja ilma), marmelaadi, pastilaad jne.

Vabriku juures, Vallikraavi tän. 6-a, oma kompveki- ja shokolaadikauplus

en gros ja en détail müügiks.

Ladus alati värsked tagavarad.

Kuldauraha 1908. a.

Hõbeauraha 1908. a.

H. Berg, kullaseppmeister

Promenaadi tän. nr. 9.

— Rikkalik valik kuld- ja hõbeasju. —

Graveerimise ja emaljeerimise töökoda.

Värvishetoonid ja vapid, tsirkliid, monogrammide ja faksimilid.

Eriesakond metall- ja kummitemplite valmistamiseks.

Kauba Pank A.-S.

(end. Tartu Vastast. Krediit - Ühisused).

Asutatud 1905. a.

Tartus, Suurturg 19, omas majas, tel.: { juhatus 2—09
üleüldine 9.

Telegr. aadr.: Kauba pank.

Põhikapitaal Emk. 6.000.000. Ariseis 1. detsembril 1921. a. 36.700.000.— Emk.

Võtab raha hoiule, annab laenusid, toimetab
kõiksugusi pangaoperatsioone sise- ja väljamaal.

Tartu mehaaniline paberosside vabrik, tuntud end. Riia firma

„PERFEKT“

omanik J. J. SAAR

Tartus, Jaani tänav nr. 40, Laia tänava nurgal,

(end. nekruti komisjoni majas).

Selle tööstuse alal töötavad kõige paremad Viini masinad, mille tõttu „Perfekti“ vabriku hülsid on väljastpool võitlust kogu Eestis. —

Peale selle on sealsamas hülsivabriku uuestiavatud pealadus tubaka- ja tubakasaaduste äri, kus ei puudu ükski tubaka ega paberosside sort, mida valmistatakse Eestis, ehk tuuakse väljastpoolt sisse.

Kõige parem ja soodsam ostukoht igale suitsetajale.

Aktsia-Selts

„TEGUR”

Tartus, Holmi tänavas nr. 4.

Valmistab:

Põllumeestele: Häid atru, zik-zak äkesid, tuule- ja sorteerimismasinaid viljapuhastamiseks, heklimasinaid, turbapurustajaid käsitsi ja masina jõuga ja mitmesuguseid põllutööriistu.

Tööstusettevõtjatele — tellimise järele: Saekatrid (saeraame), lauaservimise masinaid, jahuveskid, aurukatlaid, tõrvaajamise sisseseadeid, nahavabrikute sisseseadeid, rihma sheibe, võlve, laagrid, jne.

Valamistööd: Haa riste üle 100 mustri, raud pingijalgu ja valmis pinke, katla reste, puusärgi jalgu ja käeraudu, pliidiraudu, vankri pusse, laeva vinte ja täidab igasuguseid tellimisi joonistuste ehk mudelite järele.

Parandustööd igasuguste põllutööriistade, vabrikute, aurukatalde, masinate ning laevade juures täidetakse kiiresti ning korralikult.

Töid ei hinnata umbkaudu, vaid kindla kontrolli ja õiglase väljaarvamise järele, sellepärast on hinnad odavad.

1920. ja 1921. a. näitustel mitu kõrgemat ja esimest auhinda.

A. Pääsuke, Promenadi tän. nr. 2.

A. Pääsuke

Promenadi uul. 2

A. Pääsuke, Promenadi tän. nr. 2.

Põhja Pank A.-S.

Tallinnas, Suure Karja tän. № 20,

Jaoskonnad: Tartus ja Viljandis.

Põhikapitaal: Mrk. 15.000.000.—

Äriseis 1. novembriks 1921. a. Mrk. 105.000.000.—

— Tartu jaoskond —

Suurturg 11.

Telefon 167.

Telegrammi aadress: „PÕHIPANK“.

Võtab raha hoiule, annab laenusid, ostab ja müüb väljamaa raha, toimetab rahasaadetsi kodu- ja väljamaale ja kõiki teisi pangatalitusi.

Korrespondendid igas kodumaa linnas.

Avatud igal äripäeval kella 10—2.

Albert Paliäle

raamatu ja kirjutusmaterjaali

kauplus

Tartus, Jaani tänav nr. 18,

Soovitab suures väljavalikus
ilupostpaberit karpides,
kirjutuslauamappe,
paberi-korpe, nahkseld
kirjataskuid, taskunuge,
tuhatoose, j. n. e.

Koik uuem kirjandus
kohe peale ilmumist saadaval.

R. JAKOBSON

Tartus, Uusturg 8,

Soovitab üliõpilastele
omast laialttuntud
mütsiärist iga hooaja pea-
kattedid mõõdukate hin-
dadega.

Värvimütsid vilunud meist-
rite valmistusel.

Tellimised kõiksugu mütsi-
side ja nahktööde peale
täidetakse ruttu ja kor-
ralikult.

A.-S. Balti Spordi- ja Võimlemise-riistade Vabrik

Tartus, Auru laeva tän. nr. 1 (Laevade sadam).

Supespordi-abinõud: Jalgpallid, käsipallid. Murutõnise ja käsipalli võrgud. Krokett-mängud. Kottad. Odad. Tõukekuulid. Hamtlid, lihtsad ja vedrutavad (Sandovi). Viiskaarad ja -raakused. Hüppetelvad ja -tulbad. Võimlemiskurikad ja -kepid. Tulbakliigid (Rundlauf). Lastekliigid ja spordikärud.

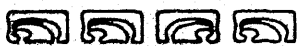
Talvespordi-abinõud: Suusad. Suusa kepid ja rihmaid. Suusakelgud (Rennwolf). Lastekelgud ja -saanid. Hockey kepid ja pallid. Suusa saapad.

Uehklemise-abinõud: Floretid. Espadroonid. Püssid. Traat masked. Rinnakaitsed. Kindad ja möökade üksikud osad.

Võimlemise-abinõud: Hõbused. Kitsed. Kangid (Rekid). Roobaspuud (parred) rauast ja puust. Hoelanad. Võimlemise ja maadlemise matid (madratsid). Redelid, lihtsad ja automaatilised. Rootsiselinaid, pingid, bomid ja hüppekastid. Rõngad ja trapetsid. Romimise köied, teivad ja nõor-redelid.

Eriala: moodsad võimlemise saalide sisseseaded.

Vabriku hinnad! Koolidele ja seltsidele hinnaalandus.

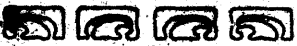

H. Banmann

Tartus,

Kaubahoov nr. 1.

Naiste üllkonna- ja kostüümirlilet, trikoorililet üllkondadeks, pallturiliet, pesuriliet ja voodivaipu suures valjavalikus igasuguses hinnaväärtuses.

Põllumajanduse kaubamaja

A. PUUSEP & Ko.

Tartus,

Raamuse ja Peterburi tän. nurgal.

Telegr. aadr.: P u s e p k o — Tartu.

Põllutöömashinad ja -riistad, põlluväetisained, raud- ja teraskaubad, määrdeõlid, värvid, sool, petrooleum ja teised põllumeestele tarvili- sed kaubad.

Ferd. Wassermann,

Raamatukauplus,

Tallinnas, Pikk tän. 7.

Rikkalik ladu teadusliku ja ilu-kirjanduse kõigist harudest. ◊ Iga nädal jõuab uudiseid kohale. ◊ Tellimiste vastuvõtmine ajakirjade peale. ◊ Otsekohesed ühendused Saksa, Inglise ja Prantsuse raamatukaubaga teevad mulla võimalikuks mitte tagavaras olevaid raamatuid lühikese aja ◊◊ jooksul muretseda. ◊◊

S. S. „Kalevi“

Uisutee

Kõige suurem Tartus.

Pikal tänaval, Mäe ja Roosi tän. vahel.

Muusika on igal teispäeval ja reedel kella 6—8 õhtul ja pühapäeviti kl. 1/25—1/28 õ.

Pääsetähed 25, 15 ja 10 mrk.

Meie kirjastusel ilmunud raamatutest soovitame:

Prof. J. Piiper'i:

„Uldise zooloogia põhijooned“

Üliõpilastele zooloogia eksamitele valmistamiseks kõigiti kohane õperaamat. H. 140. —

„Loodus“ 1 vihk

Huvitat raamat igale looduse-sõbrale. H. 60. —

Prof. G. Rägo:

„Tasapinnalise analüütilise geomeetria põhijooned“.

Hind 185.—

K.-Ü. „Loodus“, Tartus.

JAHI-KLUBI

Lihaturg nr. 7 (Tartumaa Panga kõrval).

Kõnetrakt 132.

Igal päeval suurepärase

Kõnetrakt 132.

KONTSERT-TRIO

kella 8—12 õhtul.

Lõunad kella 1—5 30 marga eest kohviga, à la carte igal ajal.

Tähele panna! Suurepärase **KABAREE** oeskava!!

Tähele panna!

Eesti Kindlustuse Selts

(endine Eesti Vastastikune Tulekinnituse Selts)

Osakonnad : asutatud 1907 a. Valitsus :

Kuresaares, Pärnus, Valgas, Tartus, Suurturg 10.
Võrus, Viljandis. Kõnetraat 172.

Agentuurid:

Antslas, K. Kivi.
Elvas, J. Kompus.
Haapsalus, Kõver t. 3, E. Söer.
Häädemeestel, J. Trükmann.
Isaku, A. Klaar.
Irboskas K. Sell.
Jõhvis, R. Martin.
Kaareperes, F. Saag.
Kuristal, L. Tugl.
Kanapää, E. Goldberg.
Jaani Kaarna.
Karulas, E. Tuvikene.
Kasepää, K. Lasarev.
Kilingi-Nõmmel, J. Tomberg.
Kirblas, K. Lemmergas.
Keilas, J. Habel.
Kuremäel, F. Pertsatkin,
Kõhtla-Järve, T. Petrovitsh.
Koongas, J. Kriivel.
Laiusel, J. Riomar.
Lauras, F. Jass.
Lüganusel, K. Janberg.
Luual, K. Jürmann.
Luunjas, J. Laos.
Lihulas, A. Kuldkepp.
Madise-Jaanil, E. Einmana.
Mõisakülas, E. Klück.
Mustvees, V. Hain.
Märjamaal, A. Pälso.

Narvas, Lese t. 3, D. Paurmann.
Ninakilas, A. Päsmel.
Nuustakul, P. Vulf.
Paides, J. Vihalem.
Panikovitsis, O. Kissa.
Põltsamaal, C. Jürmann.
Põlvas, J. Kahhar.
Pukas, Arulas, J. Tiik.
Petseris, A. Vesberg.
Pärnu-Jakobis, A. Koit.
Raplas, J. Indrikson.
Rakveres, Posti t. 3, P. Liltv.
Rakke, hr. Saksen.
Ristil, Kullamaal, A. Klirats.
Räpina Võõbsul, D. Suurman.
Sulbil, L. Hörrak.
Suure-Jaanis, M. Pihlak.
Tallinnas, V. Turg 6, J. Kühle.
" F. Kangro, Kuninga t. 6.
Tarvastus, K. Unt.
Tapal, Isaku t. 8, A. Söödi.
Tõrvas, J. Lillas.
Tõstamaal, Selis, J. Erikson.
Vastseliinas, J. Pütsepp.
Vigalas, G. Krabl.
Võnnus, K. Neerut.
Võrus, Karja t. 8, Pöder.
Väike-Maarjas, J. Kotli.

Kindlustab tuleõnnetuse vastu linnas kui maal igasugust varandust.

Seltsi liikmete arv on üle 7.000, kindlustuste kogusumma üle 800.000.000 marga, vabad summad üle 2.000.000 m- ja vastastikune vastutus üle 160.000.000 m.

Kõik suuremad ja karedavamad riisikud kindlustakse väljamaal edasi.

Kindel vastutus, odavad preemiad.

Seltsi juhatus.

Jõudis kohale:

Prof. Kettunen, **Viron ja Suomen eroavaisuudet**
(Eesti ja Soome lahkuminekud)

Rikkalikkuude tekstitõlgete tõttu, igale soome keele harrastajale
huvitav. — Hind 50.—

Prof. Kettunen, **Eesti-Soome sõnaraamat**. — Hind 125.—

Dr. Katona, **Geschichte der ungarischen Literatur**;

Prof. Tolnai, **Ungarisches Lesebuch mit Glossar**;

Prof. Dr. Szinnyei, **Ungarische Sprachlehre**;

Prof. Dr. Szinnyei, **Finnisch - ugrische Sprachwissenschaft**;

Dr. Simonyi, **Die Ungarische Sprache. Geschichte und Charakteristik**;

Prof. Sefton Delmer, **English Literature, from „Beowulf“ to Bernard Shaw**;

ILMUS: K. E. SÖÖT, KODU, Luuletused, heal
paberil. Hind 140.—

E. K.-Ü. „Postimehe“ raamatukauplus.

Vildi- ja saapatööstus „EFFEKT“

Tartus, Riia tänaval nr. 1.

≡ Võetakse vastu tellimisi kõiksugu **vildi- ja saapatööde peale.** ≡

Hinnad odavad! Tellimised täidetakse ruutu ja korralikult kõige paremast materjalist. **Hinnad odavad!**

— **Müük en gros ja en détail.** —

Ladus alati suures väljavalikus botikuid, vilte, üökingi ja kõiksugu nahk-
saapaid.

J. Kurrikoff & Ko.

Tartus, Suurturg 8.

Suur ladu sise- ja väljamaa vabrikutest
ülrikonna- ja palituriideid meeste- ja naeste-
rahvastele.

J. REIMANN — TALLINNAS

Harju tän. 94. Kõnetr. 206.

soovitab omast rikkalikust ladust üksikult ja hulga viisi:

Kontoraamatuid,
kaustikuid, vihkusid,
taskuraamatuid, blokkisid,
tshekiraamatuid, postkaardi ja mä-
lestussalmi albumisid, päevaraama-
tuid, ja kõiksugu kirjutuse ning joonistuse
tarbeasju. Piiblid piltidega ja ilma liht- ja kuld-
köites. Jutluseraamatuid nelja seltsi. Kiriku
lauluraamatuid liht- ja kuld-köites.
Kõiksugu uuemat ilukir-
jandust ja n. e.

Kõitmise ja lineerimise tööstus Heeringa tän. 11, Kõnetr. 102.
valmistab kõiksuguseid liht ja ilu töid.

Ülemal nimetatud kaubad on kõik oma tööstuse saadused.
Väljanäitustel saadud mitmed esimesed auhinnad.

Sündsad kingid

vanale ja noorele:

Elegant kirjapaber kassetides,	Soennekeni rõngas-notiits-
Pildiraamid,	raamatud,
Mängu- ja patiencekaardid,	Kõiksugu kirjutusnõud
Taskunoad,	Päevapildi-, postkaardi-, luule-
Käärid,	ja amatöör-albumid,
Taskupliiatsid,	Sulekastid nahast ja puust,
Taitesulepead eht kuldsulega,	Tsirklikastid,
Aktivapid ja kirjataskud	Värvikastid,
	nahast, Bundstiftid,
Soovitab:	Pastellkriit.

Philipp Schaefer

Tallinnas, Harju tän. 21. tel. 12-12,

■ ■ Paberi-, kirjutus- ja joonistusmaterjali kauplus. ■ ■

Eesti Spordi Tarbenõude o-t. „ESTO“

Tallinnas, Pikk t. nr. 47, Kõnetraat nr. 10-12.

Soovitab taliseks hooajaks:

Suuske, suusakeppe, — määred, — rihme, — saapad.

Uisud — „Nurmis Sport“ — kunstsõidu, — kiirsõidu, —
uisusaapad ja rihmad.

Kelgud, — harilikud, — tõuke, — juhtivad, — laste saamid.

Hockey keppe, — palle.

Spordi kamponid, — mütse, — salle, — kinde, — sukke.

Võimlemise kinge, — särke, — pükse.

Vabaharjutuse pomme ja kõiksugu muid sporditarbenõud
kodumaa ja väljamaa tehastest.

Kluge ja Stroehmi

raamatukauplus

Tallinnas, Pikk tän. 9,
soovitab oma täielikust
ladust suuremas väljavalikus

teaduslikke raamatuid

Eesti ja väljamaa kirjastusest. Ladus mitte olevad raamatud ja ajakirjad võivad ruttu ja korralikult välja tellitud saada.

Adolf Klaff

Kirjutusmaterjali
ja paberikauplus

Tallinnas, Harju tän. 20,

soovitab mõõdukate hindadega kontoraamatuid, registraatorid, kooli vihke, kaustikuid ja muud kantselei ja kooli tarvitusi.

Suitsetajad!

Kas Teie panete ka tähele, kust ärist ostate omale suitsuaineid? Ostate Teie äridest, kus müüakse heeringaid, nahku, petrooleumi, vorsti, ehk muud kaupa, siis ei või tubak Teile maitse järele olla, sest tubak kaotab oma maitse ja väärtuse, kui ta teiste kaupadega ühenduses on. Seepärast ostke omale suitsetamise aineid

ainult spetsiaal-tubakauplustest.

Spetsiaal-tubakakauplus

Küüni
tän. № 6.

S. Sack

Küüni
tän. № 6.

soovitab:

kõigi vabrikute tubakat ja tubakasaadusi

Prantsuse ja teisi väljamaa

piipe ja nende osasid.

Inglis- ja teisi

tubakakotte.

Piibupuhastajaid (Pfeifenstopfer).

Sigari-, sigareti- ja paberossi-

pitse (mundshtükke),

hõbedast, elevandi-, sarv- ja harilikust luust, puust j. n. e.,

tulemasinaid ja kive,

puust paberossitoose.

Iseäraliselt soovitab äri:

Paberosse: **Constantin.**

Paberossi- ja piibutubakat: **Aromat.**

Sigarid: **Habanna, Cuba, Sumatra.**

Sigarillosid: **Napoleon, Danella.**